

Uloga knjižničara u poticanju mladih na čitanje

Kokić Kontić, Kristina

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:620795>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-21**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI

FILOZOFSKI FAKULTET RIJEKA

Kristina Kokić Kontić

Uloga knjižničara u poticanju mladih na čitanje

(DIPLOMSKI RAD)

Rijeka, 2016.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET RIJEKA

Odsjek za kroatistiku

Kristina Kokić Kontić
19761

Uloga knjižničara u poticanju mladih na čitanje

DIPLOMSKI RAD

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost – smjer knjižničarstvo
Mentor/sumentor: Dejana Golenko, predavač
Mentor: dr.sc. Marina Biti

Rijeka, 18. ožujak, 2016.

1. Uvod	1
2. Općenito o problemu	1
3. Čitanje i pismenost	3
3.1. <i>Povijest knjige</i>	3
3.2. <i>Čitanje</i>	5
3.3. <i>Funkcija čitanja</i>	6
3.4. <i>Čitanje – obveza ili užitak</i>	7
4. Novi oblici pismenosti	8
4.1. <i>Informacijska pismenost u funkciji čitanja</i>	8
4.2. <i>Pristup informaciji</i>	11
4.3. <i>Uloga novih medija i poticanje čitanja</i>	12
4.4. <i>Informacijsko učenje</i>	14
4.5. <i>Jezične sposobnosti i spoznajni razvoj mladih</i>	16
5. Mladi kao specifična grupa korisnika u knjižnici	18
5.1. <i>Definicija mladeži</i>	19
5.2. <i>Google generacija</i>	21
5.3. <i>Uloga knjižničara u poticanju čitanja kod mladih</i>	22
5.3.1. <i>Kako odabrati tekst za mladog čitatelja</i>	24
5.3.2. <i>Literarni doživljaj mladog čitatelja</i>	26
5.3.3. <i>Kako knjižničar može pomoći mladom korisniku u korištenju informacija</i>	27
6. Knjižnične usluge za mlade	29
6.1. <i>Aktivnosti za poticanje čitanja kod mladeži</i>	31
6.2. <i>Primjeri aktivnosti za poticanje čitanja kod mladeži</i>	33
6.2.1. <i>Online tutoriali</i>	35
6.2.2. <i>Čitateljski klubovi</i>	36
6.1.3. <i>Kako osigurati dobar prostor i potrebne vještine knjižničara za rad s mladima</i>	39
Rasprava	43
Zaključak	45
Sažetak	45
Ključne riječi	45
Literatura	48

1. Uvod

U ovom radu pojasnit će se i približiti nastojanja knjižničara u poticanju mladih na čitanje jer čitanjem pronalazimo vlastitu priču u knjigama i svaka važna knjiga u našem životu i osvježava taj život. Čitanje nas poučava životu, vodi nas kroz zapanjujući raspon vremena i iskustva i usprkos današnjem brzom vremenu i razvijenoj tehnologiji moramo mladim ljudima približiti taj svijet knjige, a tu nam pomažu knjižničari i knjižnice.

U poglavlju o čitanju i pismenosti objasnit će se funkcija čitanja, zašto nam je potrebna informacijska pismenost, koji su to novi mediji i koje su preporuke za što bolje informacijsko učenje. Rad će se baviti najvažnijim pojedincima našeg društva, mladima, njima, kao specifičnoj grupi korisnika u knjižnici koje bi knjižničar trebao znati potaknuti na čitanje, a što je najvažnije u današnje doba trebao bi ih potaknuti da nađu pravi put kako se koriste informacije do kojih svakodnevno dolaze. Na kraju rada će se dati i nekoliko primjera o tome kako razviti knjižnične usluge kroz aktivnosti za mlade.

2. Općenito o problemu

U posljednje vrijeme sve se više govori o mladima kao specifičnoj grupi korisnika i o uslugama za mlade, s obzirom na nagli razvoj informacijsko komunikacijske tehnologije, pojave interneta te zbog postavljanja dobne granice mladih i odraslih knjižnice moraju prilagoditi svoje usluge za mladež. Stoga je cilj ovoga rada skrenuti pozornost na posebnu korisničku skupinu – mladež te progovoriti o važnosti poticanja čitanja te ulogi knjižničara u kreiranju i provedbi različitih aktivnosti koji će potaknuti razvijanje ne samo čitateljskih vještina kod mladih ljudi već i razvijanje potrebnih drugih vrsta pismenosti. Možemo reći da je knjižnica ta koja se bavi uglavnom istraživanjem interesa

čitanja i različitim aktivnostima koje potiče čitanje kod svojih korisnika, ona se ne bavi poučavanjem i svladavanjem čitanja ali zato kroz različite projekte uz čitanje potiče vještine informacijske pismenosti, upoznavanje kulturne baštine i praćenje kulturnih događaja, kao što i potiče društvenu integraciju djece i mladih. Knjižnica je danas suočena s dvostrukim izazovom, s jedne strane financije, a s druge korisnici sa svojim zahtjevima dok se od knjižničara današnjice očekuju vještine analiziranja, cjeloživotno obrazovanje te stalno usavršavanje zbog izazova promjena koje su se dogodile radi naglog razvoja informacijsko - komunikacijske tehnologije, pojave interneta i uvođenja novih vrsta medija.

Manguel u svom radu navodi kako čitanje djeluje na pojedinca i što sve može značiti te kako sve možemo pristupiti knjizi.

„Čitamo pretražujući, poput pasa tragača, nesvjesni našeg okruženja. Čitamo rastreseno, preskačući stranice. Čitamo prezrivo, s divljenjem, zanemarivo, ljutito, strastveno, zavidno, gorljivo. Čitamo u izljevima iznenadnog užitka, ne znajući što je izazvalo taj užitak. Čitamo neznački. Čitamo sporim, dugim pokretima, kao da lebdimo u svemiru, u bestežinskom stanju. Čitamo puni predrasuda, zlobno. Čitamo velikodušno, opravdavši tekst, popunjavajući praznine, ispravljajući pogreške. A ponekad, kad su nam zvijezde naklonjene, čitamo u jednom dahu, s jezom kao da je netko „prošetao po našem grobu“ kao da se pamćenje iznenada oslobodilo iz mjesta duboko zakopanog u nama. Prepoznamo nešto što prije nikad nismo poznavali, ili nešto što smo nejasno osjećali kao treptaj ili sjenu, čiji se sablasni obris diže i vraća u nas prije nego što ga vidimo, ostavljajući nas starijima i mudrima.“¹

U ovome citatu, koji govori o čitanju, možemo zapravo prepoznati život. Autor citata vjerojatno namjerno upotrebljava pridjeve koji govore o načinu čitanja tako da nas asociraju na osobine nas, ljudi, pa prema tome i na živote kakve živimo. Istina je da je svako čitanje drugačije, ovisno o sadržaju koji čitamo, ali

¹ Manguel, Alberto. Povijest čitanja, Prometej, Zagreb, 2001.

i o trenutku u kojem se nalazimo i o stanju u kojem jesmo. Međutim, bez obzira na sva naša raspoloženja, naše karaktere, osobine, vrline ili mane, što god čitali, utjecat će na nas i ostaviti traga u našim životima. Čitanje ima moć kojom mijenja ljude, ulazi u njihove svijesti i podsvijesti i pomaže im oblikovati ih na način na koji nitko i ništa drugo ne može.

3. Čitanje i pismenost

Kroz kratku povijest knjige upoznat ćemo se s prvim zapisima i počecima pisanih riječi. Poblježe ćemo vidjeti što je čitanje, koje su funkcije čitanja i možemo li čitanje shvatiti kao obvezu ili užitak.

3.1. Povijest knjige

Povijest knjige proteže se još od davnih dana, i to u Mezopotamiji, gdje je narod Sumerana stvorio izvanredno visoku civilizaciju iako se ne može sa sigurnošću reći jesu li usavršili sustav za grafičko prikazivanje misli, smatra se najprihvatljivijom pretpostavkom te tako da najstariji sačuvani spomenici pismenosti su malene glinene pločice s nazivima urezanih piktograma i potječu iz sredine IV. tisućljeća prije Krista.

Kako ljudi nisu znali pisati i čitati svoje poruke, znanje i iskustvo prenosili su usmenom predajom, ali takav princip nije baš bio učinkovit jer pamćenje blijedi i trebalo je izumiti pismo i materijal na koji bi se to zabilježilo.²

² Prve su se prave knjige pojavile na Istoku. Najstarije kineske knjige bile su od bambusa i svile dok su Babilonci, Asirci i Perzijanci utiskivali drvenim štapićem znakove u mekane glinene pločice, koje su zatim sušili i pekli. Glina kao materijal je otporna na atmosferske utjecaje skoro i neuništiva pa zahvaljujući njoj i imamo toliko podataka o kulturama i narodima Srednjeg istoka. Stari Egipćani su svojim dekorativnom hijeroglifskim pismom najčešće pisali na kamenim ploham hramova, grobnica i drugih građevina ili pak na drvetu, rjeđe na mekanim materijalima, najuobičajeniji materijal za pisanje je bio papirus.

Oni su i o samoj knjizi imali vrlo visoko mišljenje, koje je graničilo s obožavanjem. Tako je u jednom tekstu čitamo duboku misao o vrijednosti pisane riječi: „Čovjek je mrtav, njegov leš je prah, svi njegovi suvremenici su pod zemljom. Knjiga je, međutim, ona koja njegovu uspomenu predaje dalje od usta do usta. Pismo je korisnije od kuće zidanice, od kapela na zapadu, od čvrste tvrđave, od spomenika u hramu.”^{3 4}

Knjige su se ručno prepisivale i oslikavale, koristile su se posebne tehnike za reproduciranje slika kao što su drvene matrice na kojima su urezivani različiti likovi pa poslije se ta ista matrica umakala u boju, pritiskivala na papir i tako se dobivao otisak. Bilo je i pokušaja sa slovima abecede, ali pokazalo se da je to presložen postupak, zbog malih dimenzija rezbarija i zbog toga što se drvo lako izobličavalo. Sve je to bila podloga koju je Johannes Gutenberg zaokružio i pojednostavnio, naime on je počeo izlijevati pojedinačna slova iz kovine i od tih slova sastavljati redove i stranice na glinenoj ploči⁵. Konstruirao je i drveni tijesak za tisak pomoću kojeg je dobivao otisak pritiskom ravne ploče preko lista papira. Njegov je sustav olakšao umnožavanje tekstova koji su se do tada prepisivali i zbog toga bili dostupni u vrlo malo primjeraka. Tako su čitati mogli samo rijetki i povlašteni. Poslije Gutenberga, primjerci knjiga dosegli su za to vrijeme iznimne naklade. Moglo se otisnuti dobrih dvije tisuće primjeraka jedne jedine knjige. Gutenbergov izum je kasnije usavršavan, na primjer u tipu slova. S vremenom je izgled slova pojednostavljen dok nije dobio svoj današnji izgled.

³ Stipčević, Aleksandar, Povijest knjige, Nakladni zavod Hrvatske, Zagreb, 1985. str.29.

⁴ Stari Grci i Rimljani su imali malo drugačije knjige. Na primjer zakoni Grka Solona bili su urezani u drvene ploče, a rimski zakoni su bili uklesani u 12 kamenih ploča. U svakodnevnom su se životu Grci i Rimljani služili za pisanje drvenim pločicama koje su bile prevučene crnim voskom. Nekoliko takvih pločica povezivali su se vrpcom ili metalnim prstenom u knjigu. Po vosku su grebli slova i znakove metalnom ili koštanom pisaljkom koja se zvala stilus, a danas stilom nazivamo način pisanja.

⁵ Borgman, Christine L. Od Gutenbergova izuma do globalnog informacijskog povezivanja: pristup informaciji u umreženom svijetu: Naklada Benja; Gradska knjižnica Zadar, 2002

Prva knjiga tiskana glagoljicom bio je Misal po zakonu Rimskoga dvora 1483. zatim su slijedila izdanja 1494. u Senju, 1528. u Mlecima i 1531. u Rijeci.⁶

3.2. Čitanje

„Čitati znači shvatiti vezu između pisane riječi, govora i misli“⁷.

Tomin ističe da je čitanje poveznica između, govora, misli i riječi a Sabolović-Krajina to nadopunjuje svojim citatom u kojem je ta poveznica s knjigom i čitanjem bitna u povezivanju ljudi.

„Čitanje je akt komunikacije koji prenosi znanje i poruke što ga sadrže knjige, nadilazeći vremenske i prostorne granice, bitno doprinoseći povezivanju ljudi“⁸. Bez sposobnosti vještog čitanja i pisanja nemoguće je aktivno uključivanje pojedinca u život modernog društva te odlučivanje o pitanjima od osobnog i društvenog interesa. Činjenica jest da vještina čitanja nije posljedica biološkoga, nego kulturnog razvoja čovjeka, dakle čitanje nije urođena sposobnost, već čitati učimo.

Dvije su osnovne vrste čitanja: pragmatično i literarno-estetsko i većina odraslih koristi oba tipa. Čitanje radi dobivanja informacija i čitanje radi zabave. Prema najkraćoj definiciji čitanje bi bila čovjekova sposobnost dešifriranja dogovorenog sustava znakova i shvaćanja poruke koju oni nose. Ono, dakle, uvelike ovisi o individualnom stupnju postignutih kognitivnih, socijalnih i emocionalnih vještina. Kada se najjednostavnije želi podijeliti vrste čitanja, onda se obično ističe čitanje radi zabave te čitanje radi dobivanja informacija i učenja. Čitanje radi dobivanja informacija utječe na motivaciju za čitanje radi

⁶ Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <http://www.lzmk.hr/hr/>

⁷ Tomin, V. Poučavanje radosti čitanja (tko jest, a tko nije čitatelj). // 14. proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : zbornik radova. Rijeka : Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske, 2003. Str.133-138.

⁸ Sabolović-Krajina, D. Neki aspekti čitalačke kulture mladih. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 32(1989), str.71-94.

zabave, a čitanje radi zabave (stečeno u ranoj dobi) pozitivno utječe na akademske vještine.⁹

3.3. Funkcija čitanja

Čitanje književnosti različito djeluje te ima različite potencijalne funkcije koje se mijenjaju u vezi s individualnim potrebama pojedinih čitatelja i njihovim promjenama te u vezi s društvenim okolnostima i potrebama. Funkcije književnosti mijenjaju se i s promjenama načina ljudskog života i mišljenja koji utječe na razvoj različitih žanrova i pripovjednih oblika za zadovoljavanje različitih ljudskih potreba u promjenjivim materijalnim i komunikacijskim okolnostima, a, što je posebno važno, i u kontaktu s drugim kulturama koje su razvile drugačije oblike književnosti.¹⁰

Književnosti se pripisuju različita djelovanja, različite funkcije, nekoć se samo pokušavala potaknuti lojalnost prema društvenoj zajednici, poštivanju kraljeva i vođa, a danas razvojem niza znanstvenih disciplina koje se bave ljudskom prirodom i društvenim pojavama čitanje se uvelike i mijenja. Razvoju čitateljske vještine pristupa se interdisciplinarno, sa stajališta pedagogije, psihologije, teorije književnosti, lingvistike, kulture, itd. Možemo reći da čitanje omogućava cjeloživotno učenje jer stimulira mozak da lakše usvaja i procesira nove informacije, povećava kreativnost, elokventnost jer ljudi koji više čitaju povećava im se vokabular i to doprinosi bržem razumijevanju konteksta, čitanjem se i gradi samopouzdanje posebno kod mlađe djece i u osnovnoškolskoj dobi. Čitanjem se povećava koncentracija, a koncentrirano čitanje potiče i kritičko razmišljanje, poboljšava se sposobnost slušanja i vjeruje se i da pola sata čitanja na dan pridonosi smanjivanju stresa, zapravo čitanje

⁹ Stričević, Ivanka, Čitanje u kontekstu školskih i narodnih knjižnica: uloga knjižnica u poticanju funkcionalnog čitanja i čitanja iz užitka, *Čitanje – obaveza ili užitak*, Zagreb, 2009, str. 41–49.

¹⁰ Grosman, Meta, U obranu čitanja, *Čitatelj i književnost u 21. stoljeću*, Zagreb, Biblioteka Facta, 2010. Str.68.

samo po sebi stvara užitak ali nas obogaćuje i ključni je čimbenik u aktivnom sudjelovanju pojedinca u društvu.

3.4. Čitanje – obaveza ili užitak

„Postavimo li si, naime pitanje tko je čitatelj, odgovor bi mogao biti da je danas čitatelj skoro svatko, zato što rijetko tko svakodnevno ne prima informacije čitajući, tj. dešifrirajući ono što je netko (autor napisanog), šifrirao.“¹¹

Međutim najvažnije je čitanje s užitkom, umijeće i otvaranje prostora vlastite slobode jer svaki čitatelj ima poseban način doživljavanja pročitano i jer je ljudska mašta neograničena samo ako je takvom razvijemo, a tome bi trebali težiti kada djecu uvodimo u svijet knjige. Čitanje je istovremeno: neurološka sposobnost, povezana s onim što nas oblikuje kao ljudska bića, vještina, koja proizlazi iz specifičnosti pisma kao jednog od najznačajnijih civilizacijskih dostignuća u povijesti ljudskog roda, pomaknuto, produženo sporazumijevanje, povezano s onim što nas oblikuje kao društvena bića, ali i spoznavanje kulture kao prostora discipline i prostora slobode, povezano s onim što nas oblikuje kao misaona bića sposobna pojmiti intelektualni napor kao uzbudljiv čin.¹²

Da bi djecu približili čitanju dijete treba očarati tekстом, a to možemo tako ako mu se čita od malena i da se čita s njim. Trebalo bi manje inzistirati na književnopovijesnoj i književnoteorijskoj analizi teksta s kojom samo udaljujemo djecu, moramo shvatiti da je bolje slobodan izbor i procjena mladog čitatelja jer mu može postati cjeloživotna potreba da nadopuni i obogati svoje iskustvo.

¹¹ Peti-Stantić, Anita – Stantić, Mirta, Užitak čitanja, intelektualna razbibriga i/ili intelektualna potreba, *Čitanje – obaveza ili užitak*, Zagreb, 2009. Str.5

¹² Peti-Stantić, Anita – Stantić, Mirta, Užitak čitanja, intelektualna razbibriga i/ili intelektualna potreba, *Čitanje – obaveza ili užitak*, Zagreb, 2009. Str.7

4. Novi oblici pismenosti

U današnje vrijeme kad se sve više razvijaju novi oblici pismenosti mora se i razvijati i čitanje a tu nam pomaže informacijska pismenost. Mladi čovjek bi morao znati pristupiti informaciji i prihvatiti ulogu novih medija te se mora naučiti kako pravilno učiti putem računala i kako i dalje razvijati jezične sposobnosti.

4.1. Informacijska pismenost u funkciji čitanja

Biti pismen tradicionalno znači znati čitati i pisati. Danas je pojam pismenosti znatno širi pa su, uz temeljnu, informatička i informacijska pismenost postale vrlo važne. Cordes u svom članku za IFLA-u još proširuje pojam pismenosti govoreći o multimodalnoj pismenosti: “Multimodalna pismenost, koja se još naziva i vizualna, digitalna, medijska i višestruka pismenost, pismenost je na računalu koja povezuje sve prethodno navedene (literacy of the screen). Zasloni računala uključuju slike, pokretni tekst, glazbu, zvuk i glas, a to sve zajedno učeniku stvara značenje”¹³

Koncept informacijske pismenosti stasao je usporedno s napretkom informacijske i komunikacijske tehnologije u ranim 70-ima 20.st. Danas posebnu ulogu kao izvor informacija ima internet. Informacijska pismenost uključuje sposobnosti kao što su prepoznavanje potrebe za informacijom, pronalaženje informacije, analiza i vrednovanje informacije, korištenje informacije, objavljivanje informacija. Možemo još i reći da je informacijski pismena osoba ona koja je naučila kako učiti.¹⁴ Ona zna učiti jer zna na koji je

¹³Cordes, S. Broad horizons: the role of the multimodal literacy in 21st century library. 2009. URL: <http://conference.ifla.org/past/2009/94-cordes-en.pdf>. Str. 2.

¹⁴ ACRL - Association of College and Research Libraries (Američko udruženje visokoškolskih knjižnica) Association of College and Research Libraries. (2000). Information Literacy Competency Standards for Higher Education. Chicago : ACRL. URL: <http://www.ala.org/acrl/ilcomstan.html>.

način znanje organizirano, kako naći informacije koje su joj potrebne i kako preraditi i koristiti nađene informacije tako da i drugi mogu učiti iz njih. To je osoba pripremljena za cjeloživotno učenje jer uvijek može pronaći informacije potrebne za bilo koji zadatak ili odluku s kojima se susretne, a takva osoba bi morao biti i knjižničar¹⁵.

Naime svaki pojedinac zapravo ne završava svoje učenje završetkom studija, već mora biti svjestan da mora biti spreman učiti tijekom cijeloga života. No da bi to znao mora naučiti kako učiti, gdje pronaći značajne informacije, kako ih vrednovati i kako organizirati svoje znanje. Informacijska pismenost se razvijala usporedno s novim pristupima učenja i teorijama obrazovanja, pravi procvat doživljava tek sredinom 1990-ih godina s dostupnošću interneta i razvojem i pojavom novih alata za pretraživanje informacija (tražilica, metatražilica, nevidljivog *weba*. Pojam informacijska pismenost prvi put koristi Paul Zurkowski koji je davne 1974. godine govorio o potrebi da pojedinci moraju biti informacijski pismeni ako žele preživjeti u informacijskom dobu.¹⁶

Veliki broj definicija informacijsku pismenost određuje kao skupinu kompetencija. Tako je jedna od najpoznatijih definicija informacijske pismenosti ona Američkog knjižničarskog društva (*American library association*) koje 1989. godine objavljuje svoju izjavu u kojoj su informacijske pismene osobe „*one koje su naučile kako učiti... jer znaju kako je znanje organizirano, kako pronaći informaciju i kako se koristiti njima na svima razumljiv način...to su osobe pripremljene na učenje tijekom cijelog života*“.¹⁷

C.Doyle 1992. godine razrađuje i proširuje definiciju Američkog knjižničarskog društva... *informacijski pismen pojedinac prepoznaje informacijsku potrebu,*

¹⁵ Bell, Steven; Shank, John. Blended librarian : the blue print for Redefining the teaching and learning role of academic libraries. // College and research librarians (2004). URL: <http://crln.acrl.org/content/65/7/372.full.pdf>

¹⁶ Zurkowski, Paul G. The Information Service Environment: Relationships and Priorities. National Commission on Libraries and Information Science, 1974.

¹⁷ Špiranec, Sonja; Banek Zorica, Mihaela. Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta. Zavod za informacijske znanosti : Zagreb, 2008.

*uspješno iskazuje pitanja na temelju informacijske potrebe, prepoznaje potencijalne izvore informacija, razvija uspješne strategije pretraživanja, pristupa informacijama, vrednuje ih i organizira te se kritički koristi informacijom pri rješavanju problema*¹⁸

Informacijska pismenost ne promatra se samo kao set vještina koje je moguće naučiti i uvježbati, nego kao proces u kojem su ključne mentalne vještine višeg reda, kao što su analiza, sinteza, komparacija, interpretacija, stavljanje u međudnose, odnosno uočava se pomak od seta vještina prema procesu stvaranja novog znanja na temelju informacija. Ako se promotri fenomen informacijske pismenosti u kontekstu modernog društva znanja, ona postaje vrstom funkcionalne pismenosti i metakompetencija koja omogućuje usvajanje novih vještina i znanja, stoga ju je nužno razlikovati od drugih srodnih pismenosti. Jedan od najčešće navođenih priloga smještanju informacijske pismenosti u okvir pismenosti za 21. stoljeće ponudio je Bawden, razgraničavajući pojam informacijske pismenosti od ostalih pismenosti koje su relevantne u suvremenoj okolini prožetoj informacijsko-komunikacijskom tehnologijom (npr. računalne pismenosti, medijske pismenosti, internetske pismenosti, digitalne pismenosti itd.).¹⁹ Bawden, primjerice, razlikuje jednostavnije pismenosti zasnovane na vještinama u koje ubraja računalnu, elektroničku, knjižničnu i medijsku pismenost te informacijsku i digitalnu pismenost koje, za razliku od pismenosti zasnovanih na vještinama, obuhvaćaju i znanje, stavove i razumijevanje te su kao takve neophodne u kompleksnim informacijskim prostorima.²⁰

¹⁸ Doyle, Christina S. Outcome measures for information literacy. Final report to the National Forum on Information Literacy. Syracuse NY : ERIC Clearinghouse, 1992.

¹⁹ Bawden, David. Information and digital literacies: a review of concepts. // Journal of Documentation 57, 2(2001), 218-259.

²⁰ Bawden, David. Information and digital literacies: a review of concepts. // Journal of Documentation 57, 2(2001), 218-259.

Forest W. Horton navodi da je informacijska pismenost krovna pismenost i svrstava je u obitelj pismenosti 21. stoljeća koje naziva, tzv. *pismenosti opstanka*. Dijeli ih na šest temeljnih kategorija: osnovna pismenost, informatička ili računalna pismenost, medijska pismenost, obrazovanje na daljinu i e-učenje, kulturalna pismenost, informacijska pismenost.²¹

Studije pismenosti ukazuju na to kako su postupci čitanja i pisanja redovito povezani sa širim kulturološkim, povijesnim, društvenim i političkim sustavima, pa to vrijedi i za informacijsku pismenost. Stoga je uvijek valja promatrati, tumačiti, istraživati i definirati s obzirom na širi društveno-tehnološki kontekst.²²

4.2. Pristup informaciji

Pristup informaciji s engleskog (*access*) bi mogli prevesti na više denotativnih i konotativnih značenja kao prilaz, dostup, uvid u informaciju što knjižnice provode od svog postojanja, dopuštaju uvid u svoje informacije, dijele svoje znanje jer informacijska infrastruktura nam omogućava stvaranje traženje i korištenje informacije bez obzira na to gdje se ta informacija nalazi.²³

Za pristup informaciji moramo imati povezanost, sadržaj i uslugu te upotrebljivost. „Da bi se mreža smatrala dostupnom, ona mora biti upotrebljiva „svakom građaninu“, a ne oblikovana ponajprije za tehničke stručnjake.“²⁴

Pristup informaciji možemo definirati kao povezanost s računalnom mrežom i postojećim sadržajima i to tako da je tehnologija upotrebljiva, da korisnik ima

²¹ Horton, Forest Woody. *Understanding Information literacy: A Primer*. Pariz : Unesco, 2008.

²² Špiranec, Sonja; Banek Zorica, Mihaela. *Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta*. Zavod za informacijske znanosti : Zagreb, 2008.

²³ Špiranec, Sonja; Banek Zorica, Mihaela. *Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta*. Zavod za informacijske znanosti : Zagreb, 2008.

²⁴ Borgman, Christine L. *Od Gutenbergova izuma do globalnog informacijskog povezivanja: pristup informaciji u umreženom svijetu*: Naklada Benja; Gradska knjižnica Zadar, 2002. str.48

potrebne vještine i znanje te da se sam sadržaj nalazi u upotrebljivom i razumljivom obliku. Nekoliko čimbenika važno je za pristup u raznim kontekstima, uključujući financijsku dostupnost i ulogu onih koji pružaju informacije.²⁵

Današnji pristup informaciji je vezan uz mnogo čimbenika kao što su tehnička, politička pitanja, pitanja vezana uz društvo i ponašanje, znanje iz informacijskih i telekomunikacijskih sustava jer digitalni medij se mora stalno osuvremenjivati i sadržaj osvježivati na novo nastalu tehnologiju da bi imali pristup i da bi ga mogli pratiti.

4.3. Uloga novih medija i poticanje čitanja

Sudbina knjige i čitanja, jedno od središnjih pitanja suvremene kulture jer pojavom svakog novog medija privuče dijete i teško se odvoji od njega, tko je bilo sa stripom radiom, televizijom, videom a danas s računalom, pametnim telefonima, tabletom. Danas je prisutnost novih medija u svakodnevici srednjoškolaca i činjenica je da su im oni uglavnom prostor zabave. Kako nije moguće boriti se protiv vrtoglavog razvoja tehničkih izuma suvremene medije treba iskoristiti upravo u borbi za čitatelje. Najbolje se provodi tako što se snimaju filmovi prema književnim djelima pa se onda i zainteresira mladi čitatelj na čitanje djela na temelju kojeg je snimljen film. Da bismo pomogli mladima u temeljnim značajkama novih medija trebamo otkriti izazove, ali i mogućnosti ostvarivanja dinamičnijeg i izazovnijeg učenja i čitanja.

Velik je potencijal primjene novih medija u nastavi hrvatskoga jezika. Moramo ih učiniti saveznicima jer uistinu omogućuju dinamičniju i učenicima privlačniju nastavu. Zahvaljujući njima, učenici mogu preuzeti i veću odgovornost za vlastita postignuća.

²⁵ Borgman, Christine L. Od Gutenbergova izuma do globalnog informacijskog povezivanja: pristup informaciji u umreženom svijetu: Naklada Benja; Gradska knjižnica Zadar, 2002.str.66

Navodimo neke od brojnih mogućnosti iskorištavanja novih medija u nastavi:

- a) višemedijski sadržaji
- b) razredne adrese elektroničke pošte
- c) kvizovi i testovi

a) Višemedijskim sadržajima koriste se i nastavnici (za oblikovanje nastavnih materijala) i učenici (za ostvarivanje i predstavljanje projekata, primjerice) izvan nastave, a internetski se sadržaji mogu i izravno uključiti u nastavni proces (radijske emisije, videoradovi i filmski isječci, interaktivni materijali s portala s nastavnim sadržajima, zajednička pretraživanja izvora, digitalizirane baštine NSK-a, jezičnih savjeta IHJJ-a itd.).

b) Razredne adrese elektroničke pošte omogućuju izravnu komunikaciju s učenicima. Osim obavijesti vezanih uz nastavu (domaće zadaće, planiranje projekata i dr.), učenicima se mogu prosljeđivati i obavijesti o aktualnostima izvan škole (zanimljiva predavanja, filmovi, kazališne predstave i sl.). Na školskim internetskim stranicama mogu ponuditi plan i program rada, popisi lektirnih djela i niz materijala važnih za organizaciju nastave što može zanimati ne samo učenike nego i roditelje. Učenicima se mogu slati poveznice za sadržaje koje očekujemo da pogledaju/pročitaju/poslušaju prije nastavnoga sata – tako štedimo vrijeme i premošćujemo problem loše opremljenosti škola (npr. film o Miroslavu Krleži pogledat će samostalno a bilješkama će se koristiti na satu).

c) Na internet se mogu pohraniti kvizovi i testovi za samoprovjeru znanja a poveznice se dobivaju na razredne adrese. Preporučimo li učenicima stranice koje nude provjereno kvalitetne nastavne sadržaje (primjerice, u vezi s državnim maturom), smanjit ćemo utjecaj sadržaja upitne vrijednosti. Učenike možemo poticati na uključivanje u forumske rasprave (i poticanje rasprava na određene teme) jer tako razvijaju kritičke stavove, uče se kulturi dijaloga i argumentiranja.

Za kraj, Ujevićeva razmišljanja o pjesniku lako se mogu primijeniti na naš poziv: „Obnoviti se ili – promijeniti profesiju! Nastavnik nije samo majstor

svoga zanata, već i upućen čovjek svog vremena, osjetljiva i budna ljudska svojost.“²⁶

4.4. Informacijsko učenje

Početak našeg učenja je počeo još i prije rođenja a rođenjem ono se ubrzava otkrivanjem okoline, ovladavanjem vještine hodanja, gledanja, slušanja, govorenje, osjetilima te učimo do kraja života. Danas učimo i uz pomoć kompjutora tzv. informacijsko učenje.²⁷ Izvori na internetu vrelo su nepresušnoga gradiva za promicanje učenja oponašanjem. Internet postaje neizostavan dio svake suvremene nastave na svim razinama obrazovanja. Potaknuo je novo razmatranje pitanja kako djeca uče i kako se učitelji mogu nositi s novim mogućnostima. Učitelji imaju velik izbor – od posebno oblikovanih mrežnih stranica namijenjenih školskome učenju do stranica koje su po njihovu sudu dobar izvor obavijesti i znanja. Najvažnije je da se sami upute u načine učenja i primijene ih u razredu. Pritom ne smiju zaboraviti ishode učenja koje su zamislili i držati se unaprijed pripremljenoga nacрта. Dobro se prisjetiti svih teorija učenja – od ponašanja do gradnje. Informacijskim se ponašanjem bira gradivo za učenje i pamćenje, a ustrojem se naučenoga gradiva (organizacijom znanja) potiče razmišljanje i suradnja s članovima učeće zajednice, razreda. U pripremi informacijskoga učenja može se računati na pomoć školskoga knjižničara zbog njihovih informacijskih vještina.²⁸

²⁶ Tadić, Nina. Književnost na novim medijima. Čitanje za školu i život //IV. simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika/ Zbornik radova/ Zagreb,2013. URL: <http://www.azoo.hr/images/izdanja/citanje/13.html>

²⁷ László, Marija, Lazić Lasić, Jadranka. Učenje kao obrada informacija (informacijsko učenje) //Agencija za odgoj i obrazovanje / XXIV. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske: Smjernice za rad školskog knjižničara/, Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb,2012.

²⁸ László, Marija, Lazić Lasić, Jadranka. Učenje kao obrada informacija (informacijsko učenje) //Agencija za odgoj i obrazovanje / XXIV. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske: Smjernice za rad školskog knjižničara/, Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb,2012.

Preporuke za informacijsko učenje:

- Oblikovati vlastiti obavijesni prostor na mreži namijenjen učećoj skupini. To može biti primjena za e-učenje (kao *Moodle*) ili besplatni software (kao *Google Docs*).
- Razraditi nastavni sadržaj, smisleno ga imenovati i okupiti u cjeline. Zavisno o gradivu birati način prikaza – prezentacija, video, bilješke ili cjeloviti članak.
- Birati provjereno gradivo, voditi računa o intelektualnome vlasništvu i navoditi uzore. Pratiti kako učenici prihvaćaju e-izvore. Dobro je ustanoviti jesu li se njima služili ispitima i pismenim provjerama. Inače nema povratne sprege učitelj-gradivo-učenik i obrnuto. Učitelj time ujedno provjera i svoj način učenja i poučavanja.
- Razgovarati o e-izvorima, poticati učenika na prosudbu o njima i zamjenu ili dopunu novima koji su našli sami učenici uz navod
- Maknuti se povremeno iz mrežne okoline i pregledavati knjižnične izvore-kataloge. Vježbati nalaženje izvora u drugim medijima (papirna, AV građa). Učiti razlikovati oblike tiskanih izvora rječnike, priručnike, enciklopedije, udžbenike, časopise itd.
- Primjenjivati načela informacijske pismenosti u smislu da se učenici ne izgube u bespuću svakovrsnih mrežnih izvora obavijesti. Valja ih uputiti kako što jasnije izreći svoje obavijesne potrebe radi pretraživanja izvora. Vještina se pretraživanja uči, ona nije urođena. Mlađoj djeci valja namjerno pokazivati mrežne stranice i uputiti ih na čitanje sadržaja. Traženje nije samo sebi svrha, traži se radi sadržaja koji se pamti i uči. To je srž informacijske pismenosti. Školski je knjižničar nadležan (kompetentan) za obavljanje toga zadatka.
- Ne dopustiti da tehnologija postane nadređena učenju. Nabrajati imena kao Twitter, web 2.0, Facebook, iPhone, iPad, Android bez upućivanja

komu su doista neophodna i čemu služe, dodatno zbunjuje učenike jer sami ne mogu o tome prosuditi. Čini im se da je najvažnije imati tehnološku napravu. Tehnološka je naprava samo sredstvo za stjecanje znanja kao što je to stoljećima bila knjiga. Ona se može zamijeniti vještinama informacijske pismenosti. Ista se obavijest može dobiti i bez posjedovanja skupe tehnološke naprave.²⁹

4.5. Jezične sposobnosti i spoznajni razvoj

Čitanjem i brigom za čitanje i za razvoj čitateljske sposobnosti bilo bi se, naime, moguće uspješno suprotstaviti sve snažnijem utjecaju ugodnije i dostupnije vizualno potpomognute priče te njezinu neželjenom utjecaju na djetetov spoznajni razvoj jer isključiva vezanost uz vizualno potpomognutu priču neke djece automatski vodi do smanjivanja upotrebe jezika koji nije dovoljan za samostalno čitanje i za složeniju upotrebu jezika, što su svakodnevne potrebe u školi. Neaktivno i nekritičko primanje crtanih filmova i filmova djeteta i mladog čovjeka ne potiče ni na uspostavljanje međusobnih odnosa i kompleksnih ljudskih jezičnih komunikacija. Bez dovoljne vježbe u aktivnim upotrebama jezika, posebno u čitanju, oni ne mogu usvojiti čitateljsku sposobnost, te se tako zatvara začarani krug povezanosti s vizualno potpomognutom pričom i nerazvijanjem potrebnih jezičnih sposobnosti koje bi djeteta moralo usvajati tako da te sposobnosti prate njegov dobni razvoj.³⁰

Literarno- estetski razvoj čitatelja možemo podijeliti u faze do šeste godine pa od sedme do devete, od devete do dvanaeste, trinaeste do sedamnaeste.

²⁹ László, Marija, Lazić Lasić, Jadranka. Učenje kao obrada informacija (informacijsko učenje)

//Agencija za odgoj i obrazovanje / XXIV. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske: Smjernice za rad školskog knjižničara/, Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb, 2012, str.20,21.

³⁰ Grosman, Meta, U obranu čitanja, *Čitatelj i književnost u 21. stoljeću*, Zagreb, Biblioteka Facta, 2010. Str.100

- Za dijete do šeste godine koje još i ne čita ishodište u literarno – estetskom razvoju predstavljaju predsvjesni estetski pradoživljaji, vezanost uz predmete, pokrete, položaje (rime uz igru, uspavanke, slikovnice, bajke, lutkarski igrokazi...) i spoznajni procesi vezani uz razvoj jezika. Taj početak literarne osjetljivosti nastupa u trenutku kad dijete može prepoznati i imenovati predmet, tj. kad počinje apstraktno mišljenje. Tu igra ulogu važnost slikovnica jer one predstavljaju zametke informacijskoga, kognitivnoga i literarnoga čitanja. U njima se povezuje jezični i likovni doživljaj što zajedno predstavlja bitan uvjet za kasniji djetetov literarni razvoj. Djeca koja odrastaju u jezično bogatoj okolini lakše i brže osjete čari literarnog svijeta. Pričanje priča ne može zamijeniti nikakvo tehničko pomagalo. U literarno gradivo ranog djetinjstva spadaju i riječi popularnih pjesama i reklama. Niti pomažu niti nanose štetu literarno-estetskom razvoju.

- Kad dijete počne samostalno čitati od sedme godine do devete tim čitanjem dijete osvaja nove mogućnosti jezičnog izražavanja što je iznimno važno u fazi intenzivne socijalizacije kada dijete uči potvrditi svoje socijalne interese. U ovom razdoblju snažno napreduje kognitivni razvoj, a prati ga interes za časopise i djetetu dostupnu stručnu ili, bolje rečeno, popularno-znanstvenu literaturu. Sa socijalizacijom dolazi potreba za literaturom o vršnjacima i pričama o životinjama, ali ne odgovaraju im pustolovne priče i realistična herojska djela u kojoj je glavni lik odrasli muškarac.

- Razvoj od devete do dvanaeste godine karakterizira želja za proširivanjem obzora, nastupa oblikovanje posebnih interesa kod pojedinog djeteta. Razvoj teoretske inteligencije prati kritičko razmišljanje o pročitanoj. U ovoj se fazi razvijaju informativno i kognitivno čitanje (oko 11. godine). Realističnom i ekstrovertiranom djetetu te dobi odgovara informativno čitanje jer mnogi žele proširiti znanje stečeno u školi, upoznati nepoznate zemlje, biljno i životinjsko carstvo, tehnologiju. Mnoge zanimaju kulture starih vremena i naroda. Javlja se i pojava »gutanja« knjiga (evazivno čitanje), no uz pravilno vođenje mogu

shvatiti i jezičnu stranu književne umjetnine. Može ih se pripremiti za intenzivni doživljaj lirike, no ostaju nezreli za dublje poimanje dramske problematike. Dječaci žele biti poput literarnih junaka u pustolovnim djelima, a djevojčice razmišljaju o velikim ljubavnim osjećajima koje smiju doživljavati odrasli. Dječaci čitaju tekstove o antičkoj i istočnoj mitologiji, svijetu strave i užasa, dok djevojčice, uz ovo posljednje, još uvijek čuvaju zanimanje za bajku. I jedni i drugi žele istraživati svijet odraslih.

- Od trinaeste do sedamnaeste godine života mladog čovjeka oblikuju se tipovi čitatelja, traži se štivo koje odgovara emocionalnom stanju pojedinca. Put do klasičnog romana i novele ranije pronalaze djevojke. Informativno čitanje oblikuje se u pubertetu do oblika koji se zadržava u kasnijim godinama. Mladež čita časopise tražeći najjednostavnije informacije o životu odraslih (politika, gospodarstvo, kultura...) i znanje o jasno definiranim područjima interesa u stručnoj literaturi za odrasle. Potreba za informacijama u toj je dobi još uvijek emotivno obojena što pokazuje interes za popularno-znanstvenu literaturu, dok se kasnije sve više traži neutralna, stručna i opća informacija. Sposobnost za najzahtjevnije vrste čitanja razvija se jako sporo, ali konstantno te sa 17 ili 18 godina dostiže onaj stupanj koji je predispozicija za početak zrele, formirane sposobnosti čitanja.³¹

5. Mladi kao specifična grupa korisnika u knjižnici

U posljednje vrijeme sve se više govori o mladima kao specifičnoj grupi korisnika, o google generaciji, o uslugama za mlade. S obzirom na nagli razvoj informacijske tehnologije knjižničar je taj koji se treba u skladu s vremenom

³¹ Kornelija Kuvač-Levačić. Razvoj i vrste čitanja, tipologija čitatelja s obzirom na čitanje »neknjiževnih« tekstova// IV. simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika/Zbornik radova/Zagreb, 2013. URL: <http://www.azoo.hr/images/izdanja/citanje/03.html>

mijenjati i prilagođavati kako bi što bolje potaknuo čitanje kod mladih i pomogao mladom korisniku u korištenju informacija.

5.1. Definicija mladeži

Definicija mladih kao korisničke skupine još uvijek nije čvrsto određena. Smjernice za knjižnične usluge za mladež postavljaju okvirnu granicu na dvanaest i osamnaest godina, no ipak ostavljaju priličnu slobodu knjižnicama pri definiranju tih granica, a nedostaju upute i kriteriji na koji način bi knjižnice to određivale. Smjernice za knjižnične usluge za mladež na tom su putu imale važnu ulogu. Ono što nedostaje jesu primjeri dobre prakse, knjižnice bi trebale osmisliti na koji način mladima dati više prostora i pažnje jer na taj će način odgajati čitatelje koji će se dalje razvijati na odraslim odjelima, vrlo vjerojatno, u prave i trajne čitatelje.

Različiti autori u području knjižničarstva koriste različite nazive za mlade korisnike. U rječniku hrvatskoga jezika naziv mladež određen je kao “mladići i djevojke, mladi naraštaj, omladina...” i ne govori se o dobi koju obuhvaća ovaj pojam, a adolescencija se definira kao “životna dob između puberteta i ranog zrelog doba kada dolazi do ubrzanog tjelesnog i emocionalnog razvoja što dovodi do spolne zrelosti”³² Što se tiče autora na području knjižničarstva Dubravka Maleš ju dijeli na vrijeme puberteta (od 10. do 13. godine) kao doba rane adolescencije i kasnu adolescenciju “koja u našim uvjetima traje od približno 16. do 21. godine života” kada se smatra da je razvoj pojedinca došao do pune zrelosti, te napominje da se trajanje adolescencije razlikuje vezano uz civilizaciju i kulturnu razinu pojedinog društva.³³ Walter i Meyers ističu da je određivanje ove dobne skupine uvijek bilo neodređeno. Koriste nazive tinejdžeri

³² Anić, Vladimir. Veliki rječnik hrvatskog jezika./ Zagreb : Novi Liber, 2004.

³³ Maleš, Dubravka. Između djetinjstva i zrelosti, Đakovo : Temposhop ; Đakovo : Obiteljski centar, 1995.

i mladi odrasli, mlade osobe u dobi od deset do dvadeset godina.³⁴ Sekcija Američkoga knjižničarskog društva koja se bavi uslugama za mlade (YALSA – Young Adult Library Services Association), ovu dobnu skupinu definira kao korisnike od 12. do 18. godine.³⁵ Melanie Rapp pojam mladih kao korisnika knjižnice određuje u dobi od 12 do 19 godina, ali ističe i da postoje velike razlike među njima pa ih dijeli u kategorije: mlađi adolescenti (12 do 14 godina), srednji (14 do 17 godina) i stariji (17 do 19 godina).³⁶ Howland i Bethell mladim ljudima smatraju one mlade od 24 godine, ali s posebnim naglaskom na one od 11 do 24 godine starosti.³⁷ Dakle, posebnom korisničkom skupinom smatraju se djeca u godini prije tinejdžerske dobi, tinejdžeri te mladi odrasli do godine kad većina završava formalno obrazovanje. U Njemačkoj donja granica je uglavnom definirana kao “dobna skupina od 12/13 godina pa nadalje” dok je gornja ponekad 17 do 18 godina, a nekad 25.³⁸ Prema UN-ovoj Konvenciji o pravima djeteta donesenoj 1989. godine i ratificiranoj u Hrvatskoj 1991. godine, u pravnom smislu djecom smatraju sve osobe do 18 godina starosti, no u samom dokumentu iz sadržaja je vidljivo da se radi i odjeci i o mladima, mada se govori o pravima djeteta.³⁹

³⁴ Walter, V. A.; Meyers, E. *Teens and libraries : getting it right*. Chicago : American Library Association, 2003.

³⁵ *Guidelines for library services for young adults*. The Hague : IFLA Headquarters, 1996.

³⁶ Rapp, M. *Adolescent development : an emotional roller coaster*. // *Young adults and public libraries : a handbook of materials and services* / Mary Anne Nichols and C. Allen Nichols. Westport : Connecticut ; London : Greenwood Press, 1998.

³⁷ Wald, Patricia. *Diversity matters 3 : the quality leaders project – youth programme*. // *Library Management* 24, 6/7(2003), Dostupno na: <http://www.emeraldinsight.com/0143-5124.htm>

³⁸ Stričević, I. Jelušić, S. *Knjižnične usluge za mlade : modeli i koncepti*. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*. 53, 1(2010).

³⁹ Špiranec, Sonja; Banek Zorica, Mihaela. *Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta*. Zavod za informacijske znanosti : Zagreb, 2008.

5.2. Google generacija

"Google generacija" popularna kovanica koja se odnosi na generaciju mladih ljudi, rođeni nakon 1993. godine, odraslih u svijetu u kojem dominira internet koju su postavili Williams, Peter; Rowlands, Ian.

Neke od karakteristika Google generacija su:⁴⁰

- raste s tehnologijom,
- ima velika očekivanja od informacijske i komunikacijske tehnologije,
- oni biraju interaktivne sustave i nisu pasivni korisnici informacija,
- usmjereni su više na dopisivanje nego na izravno komuniciranje,
- u svim područjima svog života obavljaju više stvari istovremeno,
- navikli su na zabavu i to očekuju od svog formalnog obrazovanja,
- preferiraju vizualne informacije prije tekstualnih,
- imaju potrebu dobiti odmah informaciju,
- imaju potrebu stalno biti spojeni na internet,
- oni su „copy-paste“ generacija,
- uče se služiti računalom po principu pokušaja i pogreške,
- preferiraju brze informaciju i kratke tekstove ili skraćeni oblik umjesto cjelovitog teksta,
- stručnjaci su u pretraživanju,
- misli da je sve na webu,
- ne poštuju intelektualno vlasništvo,
- ne vjeruju u formate.

Skupina korisnika osobito zahvaćena tehnološkim promjenama jesu djeca i mladi. Dok starijima tehnološke novotarije mijenjaju neke navike, djeci i

⁴⁰ Williams, Peter; Rowlands, Ian. Information Behaviour of the Researcher of the Future; Work Package II: The Literature on Young People and Their Information Behaviour. London : CIBER, 2007. UCL. URL: www.ucl.ac.uk/slais/research/ciber/downloads/GG%20Work%20Package%20II.pdf (2014-07-10)

mladima stvaraju okruženje odrastanja. Oni rastu u svijetu pametnih telefona, tableta i računala, a korištenje internetom neizostavni je dio njihovih života i oni misle da mogu sve saznati u „dva-tri klika“ mišem na internetu. Nažalost, nije svaka informacija pronađena na internetu točna, potpuna ili kvalitetna. Mladi se ljudi često vrlo spretno služe računalima, no ne posjeduju sposobnost kritičkog mišljenja i analitičke vještine pa ne mogu na odgovarajući način vrednovati dobivene informacije. S druge strane, zadaća je knjižnica omogućiti korisnicima pristup tehnologiji i znanju, a to znači i stjecanje vještina za učinkovito korištenje izvorima informacija. Najčešće razlozi korištenje interneta kod mladih je Facebook, pregledavanje pošte, igranje i preuzimanje igrice, surfanje radi zabave, slušanje glazbe, pričaonice, gledanje proizvoda prije kupnje, čitanje vijesti, pomoć za brže rješavanje zadataka. Možemo reći da je svrha zabava tj. pronalaženje glazbe, slika, tekstova, druženje s prijateljima i znancima i obrazovna za rješavanje domaćih zadaća, projekta, plakata... Knjižničari se tradicionalno bave obrazovanjem korisnika koje podrazumijeva upoznavanje s knjižnicama i njihovim uslugama, programima i informacijskim izvorima da bi mlade naučili što bolje i korisnije služiti se ponuđenim.

5.3. Uloga knjižničara u poticanju čitanja kod mladih

Knjižničari razvijaju, organiziraju i održavaju zbirke zabilježenog i objavljenog materijala i daju ih na korištenje. Oni su informacijski stručnjaci, sudjeluju u organizaciji i posredovanju znanja. Dvije su osnovne vrste poslova knjižničara – poslovi s korisnicima i stvaranje uvjeta za rad s korisnicima. Knjižničari u korisničkim službama izravno komuniciraju s ljudima i pomažu im u nalaženju potrebnih informacija. Da bi se to provodilo knjižničari obrađuju građu i opisuju je na pristupačan i razumljiv način. Vrlo je važan dio posla knjižničara upravo sadržajna obradba dokumenata. O njoj ovisi dostupnost, točnost i potpunost informacija koje se kasnije dobivaju pretraživanjem. U manjim knjižnicama

knjižničar obavlja sve vrste poslova. Na osnovi praćenja tekuće literature i osluškivanja potreba korisnika planira i izgrađuje knjižnični fond. sustavu posudbe i radi programe za informiranje i obrazovanje korisnika. Pronalazi potrebne podatke, pomaže korisnicima da pronađu informacije, upućuje ih na druge izvore. U većim knjižnicama, s više zaposlenog osoblja, knjižničari se specijaliziraju za određeno područje, npr. nabava, katalogizacija, klasifikacija, izrada bibliografija, izrada baza podataka, sudjelovanje u planiranju automatske obradbe podataka, izgradnja specijalnih zbirki, među-bibliotečna posudba, referalno-informacijska djelatnost i dr.⁴¹

Knjižnice mogu biti nacionalne, općeznanstvene, visokoškolske, specijalne, narodne i školske. U specijalnim knjižnicama, kakve su knjižnice zavoda i radnih organizacija, knjižničari prikupljaju materijale s određenog područja, izgrađujući tako specijalne zbirke zanimljive ciljanoj skupini korisnika, bave se organizacijom te građe pripremajući sažetke, sadržajnom analizom dokumenta, izradbom bibliografija za određeno interesno područje, a u nekim knjižnicama prate i odabiru obavijesti i novosti s nekog određenog područja, najčešće za potrebe znanstvenika i drugih stručnjaka. Knjižničari mogu izgrađivati i razne druge specijalne zbirke, npr. glazbene, zavičajne, zbirke rijetkih i starih knjiga, zbirke rukopisa, hemeroteke (zbirke isječaka iz novina) i dr. Poseban oblik rada jest rad s djecom u dječjim knjižnicama. Uvođenjem računala i automatske obradbe podataka u knjižnice knjižničari su dobili i nove zadatke. Računala preuzimaju mnoge poslove u knjižnici, npr. nadzor nad nabavom, obradbom i posudbom. Mnogi knjižničari danas kreiraju i održavaju računalne baze podataka. Omogućen im je i pristup udaljenim bazama podataka preko računalnih mreža. Na isti način mogu predstavljati i svoje fondove. Zato je potrebno da steknu osnovna informatička znanja i vještine pretraživanja baza podataka, kao i da pomažu korisnicima da razviju te vještine.

⁴¹ Bibliotekari, web. stranica: <http://mrav.ffzg.hr/zanimanja/book/part2/node0701.htm>

Knjižnice se danas mijenjaju i prilagođavaju novim prilikama. Stoljećima su knjižničari imali pristup informacijama, a ljudi u potrebi za znanjem obraćali su im se za pomoć. U današnje vrijeme to se nije promijenilo. Knjižnice raspolažu tradicionalnim, ali i novim izvorima informacija, nastalim korištenjem novih tehnologija. Često nailazimo na uvjerenje da se sve potrebno može pronaći na internetu i bez pomoći informacijskih stručnjaka, no ipak, mnogima je, a da to možda i ne znaju, pomoć knjižničara itekako potrebna. Na internetu se nalazi šuma podataka, a vremena je obično malo pa se korisnici, pogotovo oni mlađi, često koriste informacijama dobivenim prilikom prvog upisivanja traženog pojma u Googleovu tražilicu, i to pogledavši tek prvih nekoliko rezultata pretraživanja.

Kako bi knjižničar bolje potaknuo čitanje kod mladih morao bi znati kako odabrati tekst za mladog čitatelja, znati mladom čitatelju ponuditi tekst koji on razumije i koji je prigodan njegovoj dobi i interesu. Isto tako i kako razvojem novih tehnologija se susrećemo sa sve više informacija i tu knjižničar može imati veliku ulogu u pomoći pri korištenju tih istih informacija.

5.3.1. Kako odabrati tekst za mladog čitatelja

Ako nametnemo mladom čitatelju knjigu može ostati nepročitana. Kod preporuke knjige mladi će prije posegnuti za preporukom kolege i prijatelja pa tako knjižničara jer knjižničari imaju prednost pred ostalim stručnim djelatnicima u školi, jer upoznaju učenike izvannastave, kad nisu pod pritiskom ocjenjivanja i zato je njihovo ponašanje prirodno.

U razgovoru s knjižničarom mladi obično otvoreno govore o svojim problemima. Da se mladi zaista susreću s različitim problemima, možemo

primijetiti prema sadržajima knjiga za kojima posežu. I upravo knjige koje opisuju poteškoće današnjih mladih su među mladima najviše čitane.

Još su u prošlosti ljudi raspravljali o važnosti književnosti i o tome davali različite odgovore. Smatrali su da je književnost sredstvo upoznavanja, odgoja i estetskoga doživljaja. Uvođenjem Aristotelovog pojma katarze, književnost je postala i terapijsko sredstvo. Kasnije je književnost postala i dopunska metoda priliječenju u kliničkom okruženju i pojavio se izraz biblioterapija. Prema brojnim definicijama, od kojih se neke udaljavaju od medicinske struke, izraz nije prihvaćenu ustanovama koje se bave knjigama, na primjer u knjižnicama, unatoč činjenici da biblioterapija sama ne liječi, nego širi vidike, obrazlaže i pojašnjava. Preporučuje se da se u školi radije koristi izraz “razgovori o knjizi”.⁴²

S druge strane imamo kritička mjerila za trivijalnu literaturu i javljaju se pitanja kakav utjecaj imaju više ili manje doradene umjetničke priče iako i tu moramo voditi računa da su oni i napisani za mlade čitatelja a sve više stručnjaka i podržava stajalište da mladi čitaju bilo što, glavno da čitaju.

Cilj autora umjetničkog teksta je iskazivanje vlastitog iskustva i predočenje nekog problema i situacije koju će izložiti tako da će čitatelj poistovjetiti s tim i složiti s njegovim tijekom i zaključkom dok cilj autora literarnog šunda je postizanje određenog efekta, situacijama, opisom, upotrebom određenog izražaja. „Njegovu autorsku aktivnost možemo okarakterizirati kao jezičnu manipulaciju čitateljem“⁴³

Veliku ulogu mogu imati školski knjižničari jer on organizira razgovore o knjizi koji potiču širenja čitalačkih navika. Na primjer, ako želimo mlade upoznati s određenom problematikom i izaberemo knjigu koja opisuje probleme mladih, preporučuje se suradnja sa školskom savjetodavnom službom koja među svojim

⁴² Mikuletić, Natalija. Biblioterapija u školskoj knjižnici ili razgovor o knjizi// Školski center Srečka Kosovele Sežana, 2010. URL: [www.hkdrustvo.hr/datoteke/890/vbh/God.53\(2010\),br.2, str.140](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/890/vbh/God.53(2010),br.2, str.140).

⁴³Grosman, Meta, U obranu čitanja, *Čitatelj i književnost u 21. stoljeću*, Zagreb, Biblioteka Facta, 2010, str.115.

ciljevima ima i preventivno djelovanje i pružanje pomoći. Radi uključivanja većeg broja čitatelja u čitanje knjige i za razgovor o njoj možemo se povezati s profesorom književnosti. Isto tako poželjno je i izabrati knjigu trivijalne književnosti koja im nudi pitanje razumijevanja stvarnog svijeta i utjecaj važnosti moći, novaca, materijalnog dobra, natjecanje i želju za pobjedom da bi vidjeli koliko se snalaze i kako djeluje takva vrsta književnosti na njih.

5.3.2. Literarni doživljaj mladog čitatelja

Za čitateljsko razumijevanje osobito su važni čitateljevi doživljaji i sjećanja na vlastite doživljaje, jer čitatelj ne pristupa čitanju nijednog teksta neosobno. Prilikom čitateljeva uživanja u tekst može doći i do identifikacije s fiktivnim likovima i čitateljeva bijega iz stvarnosti a fantazijsko doživljavanje smatra se najosobnijom sastavnicom čitanja i nije ga moguće kontrolirati, te su upravo ovdje najveće razlike među čitateljima. Fantazijska aktivnost ujedno je i primarni izvor čitateljeva zanimanja za tekst. Čitateljev odnos prema stvarnosti književnoga tekstu mijenja se s godinama te životnim i čitateljskim iskustvom. Kvaliteta čitanja ovisi o zanimanju i ono je najvažnije za motivaciju za čitanje i za kasniji pozitivan odnos prema tekstu. Neke važne funkcije čitanja jesu jezik, uloga oblikovnog djelovanja čitanja, ozdravljajuća funkcija, obogaćivanje rječničkog fonda i jezičnog znanja te, posebice, estetska funkcija.⁴⁴

U središtu nastave mora biti učenik te njegov doživljaj literarnog djela.

Treba se koristiti pojmovima koji su učenicima razumljivi i upotrebljivi te time izbjegavati frustracije učenika i stvarati pozitivan odnos prema čitanju. U tom kontekstu, nastava ne može biti temeljena na literarnim odlomcima jer oni ne doprinose razvoju čitateljske sposobnosti. Odlomcima se učeniku onemogućuje prirodni proces čitanja jer je literarno djelo pisano linearno. Čitajući djelo učenik stvara vlastito iskustvo, razvija osobno i kritičko mišljenje, a čitanje odlomka ili

⁴⁴ Grosman, Meta, U obranu čitanja, *Čitatelj i književnost u 21. stoljeću*, Zagreb, Biblioteka Facta, 2010.

nečijeg sažetka to onemogućuje. Isto tako bez poznavanja učenikova neposrednog doživljaja teksta učitelj nije u mogućnosti utjecati na njegovo potencijalno usavršavanje. Upravo u tome vidi se nova aktivna uloga učitelja kao promatrača koja bi trebala zamijeniti učitelja kao autoritet u smislu interpretacije teksta.

Prilikom svih zadiranja u učenikov literarni doživljaj učitelj mora biti iznimno oprezan te mora voditi računa o tome da njegova pozitivna namjera dopre do učenika i da je učenik razumije a nesmiye zaboraviti na glavni cilj, da učeniku omogući bolje i cjelovitije sagledavanje književnog teksta te da pomoću višestrukog iskustva i spoznaje te mogućnosti doprinese razvoju njegove trajne čitateljske sposobnosti.⁴⁵

5.3.3. Kako knjižničar može pomoći mladom korisniku u korištenju informacija

Razvojem novih tehnologija i širokom upotrebom interneta, posao se knjižničara širi pa korisnike treba učiti korištenju izvorima informacija na različitim medijima, a posebice na internetu. Vješto služenje računalom i internetom ne znače i dobru razvijenost informacijskih vještina te ih uspješnom pronalaženju potrebnih informacija i procjeni njihove vrijednosti mogu poučiti upravo knjižničari. Time će knjižničari ostvariti jednu od svojih važnih zadaća: *poticanje razvoja informacijske pismenosti te sposobnosti cjeloživotnog učenja*. Stoga knjižnice trebaju iskoristiti prednosti novih komunikacijskih i informacijskih tehnologija i redefinirati svoje stavove u pogledu usluga kako bi se približile potrebama mladih ljudi. S jedne strane, knjižnica će tako biti bliža interesima mladih, a s druge, mladima je informacijska i informatička pismenost neophodna. Nažalost, nitko ih sustavno ne poučava kako pronaći informacije,

⁴⁵Grosman, Meta, U obranu čitanja, *Čitatelj i književnost u 21. stoljeću*, Zagreb, Biblioteka Facta, 2010.

kako uopće oblikovati informacijski upit, kako vrednovati informacije i izvore informacija. Bitno je stvoriti kritički odnos prema medijima. „Medijska kritika je konstitutivni čimbenik kompetentnog ovladavanja medijima.“⁴⁶ Više se ne može isključiti iz obrazovnog koncepta za 21. stoljeće ni medijska kompetencija, kritička prosudba i ocjenjivanje sadržaja koji su posredovani medijima“⁴⁷. Mladima je potrebno osigurati sveobuhvatne oblike medijskog odgoja u svrhu daljnjeg stjecanja obrazovanja i osobnog razvoja i to je taj zadatak koji bi trebala preuzeti upravo knjižnica i knjižničar koji bi svakodnevno morao pronalaziti i kreirati nove metode i načine rada, koristeći se novim medijima kako bi knjižnice što više obogatile svoju ponudu i odgovorile na sve zahtjevnije potrebe današnje djece i mladeži. Educiranje mladih korisnika bi trebalo započeti od osnovne pretrage na internetu. Na primjer, studenti su u većoj mjeri upućeni na internet kao glavni (i jedini) medij učenja te se od njih u većoj mjeri očekuje sposobnost snalaženja u moru dostupnih informacijskih izvora. Brojnošću na webu objavljenih i dostupnih programa informacijske pismenosti prednjače Amerika i Australija, koje imaju dugu tradiciju učenja na daljinu. Programi se ostvaruju kroz tzv. *tutoriale*, tj. kratke, otvorene i nementorirane tečajeve i prezentacije, a njihova analiza pokazuje da mahom obuhvaćaju sljedeće module, odnosno sadržajne cjeline:

- definiranje informacijskog problema (formuliranje upita, definiranje ključnih riječi, proširenje/sužavanje strategije pretraživanja)
- vrste informacijskih izvora i njihovo korištenje (knjige, priručnici, znanstveni i popularni časopisi, baze podataka, Internet)
- pronalaženje izvora
- strategije pretraživanja (sintaksa, ključne riječi, tezaurus ili indeks)
- informacije na webu

⁴⁶Mikić, K. Odgoj za medije. // Knjižnica i mediji : zbornik / priredili Ranka Javor, Silko Štefančić. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2006. Str. 7-19.

⁴⁷Nav. dj. Str. 7-19.

- vrednovanje informacija
- etika korištenja izvora (citiranje, plagijati).⁴⁸

Tu bi knjižničar mogao odigrati ključnu ulogu kao informacijski stručnjak i uvesti mlade u takav program jer knjižničar ima priliku u mladim ljudima razviti oštrije kritičke sposobnosti i bolju osnovu za uživanje, kao i predstaviti im nova i srodna područja za čitanje. Knjižničari su ti koji knjižnicu čine prijateljskim mjestom za djecu i odrasle i ohrabruju ih da koriste knjižnične resurse, a uvelike utječu na način na koji će mlade osobe percipirati čitavu knjižnicu.

6. Knjižnične usluge za mlade

Posljednjih godina razvojem tehnologija razvijaju se sve više i usluge za mlade korisnike. Početak knjižnih usluga se javlja još početkom prošlog stoljeća u Americi, te nakon Drugog svjetskog rata kada se vjerovalo da treba uložiti sve društvene napore kako bi mladi naraštaji odrastali u boljem svijetu od onoga opustošenog ratom. U Munchenu je 1949. godine osnovana Međunarodna knjižnica za mlade (Internationale Jugendbibliothek).⁴⁹ Cilj osnivanja knjižnice je bio širiti mir, trpeljivost i razumijevanje među djecom i mladima pomoću knjiga iz različitih kultura i na različitim jezicima. Godine 1957. UNESCO objavljuje priručnik za rad s djecom u narodnim knjižnicama, koji se jednim dijelom bavi i mladima kao korisnicima knjižnica i programima koji se za njih preporučuju.⁵⁰

Intenzivniji rad u ovom području zbiva se u posljednjem desetljeću dvadesetog stoljeća kada mnoge narodne knjižnice, posebice njemačke pokreću raznovrsne

⁴⁸Špiranec, Sonja: Informacijska pismenost - ključ za cjeloživotno učenje / Edupoint časopis 3,2003., str.11.

URL: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1>

⁴⁹ Stričević, I. Jelušić, S. Knjižnične usluge za mlade : modeli i koncepti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 53, 1(2010), str. 8.

⁵⁰ Stričević, I. Jelušić, S. Knjižnične usluge za mlade : modeli i koncepti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 53, 1(2010), str. 8.

projekte kako bi osmislile rad s tinejdžerima. Razlozi zašto se baš tada intenzivnije usmjerava pozornost knjižničarske zajednice na potrebe ove korisničke skupine, mogu se pronaći u pojavi novih informacijskih i komunikacijskih tehnologija koje mladi brže prihvaćaju od svih ostalih dobnih skupina, te u činjenici da IFLA kao krovna međunarodna knjižničarska organizacija objavljuje prvo izdanje Smjernica za knjižnične usluge za mladež.⁵¹ Koncepti knjižničnih usluga za mlade američkih i njemačkih narodnih knjižnica, zbog najdužih iskustava i najintenzivnijih nacionalnih kampanja te sustavnog uvođenja usluga za mlade imali su najjači utjecaj na narodne knjižnice u svijetu. Njemačka iskustva s prvim odjelima/knjižnicama za mlade bila su ugrađena u navedeno prvo izdanje IFLA-inih Smjernica za knjižnične usluge za mlade koje su, uz dvije prerade, tijekom posljednjih desetljeća glavni putokaz za knjižničare koji uvode posebne usluge za ovu populaciju.

U Hrvatskoj je usluga za mlade zaživjela tek posljednjih desetljeća prošlog stoljeća, tek tada su knjižničari počeli davati posebnu pozornost djeci i razvoju dječjih odjela no izostaju programi i usluge za mlade, uglavnom su orijentirani na djecu do završetka osnovne škole.⁵² Tek 2000. godine se otvara u Knjižnici Medveščak u Zagrebu prvi odjel za mlade u Hrvatskoj koji mijenja praksu u hrvatskim knjižnicama.

Kako se razvija rad knjižnice i usluga u sljedećem poglavlju ćemo navesti kakve bi aktivnosti trebale biti za mlade te ćemo ponuditi i neke primjere.

⁵¹Stričević, I. Jelušić, S. Knjižnične usluge za mlade : modeli i koncepti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 53, 1(2010), str. 8.

⁵² Nav. dj. str. 8

6.1. Aktivnosti za poticanje čitanja kod mladeži

Kad govorimo o aktivnostima za mlade moramo biti usmjereni na sadržaje koji njih zanimaju te prilagoditi igru, zanimanje i učenje da bi ih privukli i zato moramo oslušivati njihove želje te s njima osmisliti program usluga koje njih zadovoljavaju. Aktivnosti koje su usmjerene na promicanje knjiga i čitanja, koje potiču na razvoj kreativnosti i korištenje kulturnih sadržaja prikladnih za djecu i mladež te koje se bave edukacijom za što bolje korištenje knjižnice su:⁵³

- likovna radionica
- grupni posjeti
- izložbe
- filmske, video i druge projekcije
- natjecanja i kvizovi
- lutkarske i dramske grupe i igre
- lutkarske i glazbeno-scenske predstave književni susreti i susreti s poznatim osobama
- prikazi i predstavljanje novih knjiga
- kompjutorske radionice i igre
- mali knjižničari (mladi knjižničari)
- glazbene igraonice i slušaonice
- predavanja i tribine
- smotre poezije
- literarne grupe
- sat lektire u knjižnici
- razne prigodne akcije.

⁵³ Upute za poslovanje narodnih knjižnica / uredila Aleksandra Malnar. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1996.

Smjernice za knjižne usluge za djecu i mladež preporučuju programe koje bi knjižnica mogla ponuditi a to su:

- razgovori o knjigama, pričanje priča i predstavljanje knjiga
- debatne skupine i kluboviza raspravu
- informativni programi s temama zanimljivim mladima
- posjeti slavnih osoba
- kulturne priredbe
- priredbe i programi koji se ostvaruju u suradnji s ustanovama i skupinama u zajednici
- stvaralačke aktivnosti mladih ljudi (dramske grupe, pismeno stvaralaštvo)
- radionice na kojima se podučavaju različite vještine ili kreativne radionice
- čitateljske debate
- predstavljanje knjiga.⁵⁴

Za mlade se mogu organizirati susreti s književnicima, glumcima, slikarima, posjete kazalištu, posjet izložbama. Trebalo bi dati mladima da oni izaberu kojeg književnika, kojeg glumca ili koju izložbu oni žele vidjeti i posjetiti pa im pokušati to i omogućiti. Od radionica mislim da bi bilo zanimljivo i organizirati radionice brzog čitanja, radionicu mladi pomažu mladima, programe informacijskog opismenjavanja, radionicu uređivanja slika na računalu, radionicu kako pronaći posao. Kako danas mladi uglavnom komuniciraju putem mreža i odrastaju s tehnologijom najbolje bi bilo približiti im se putem foruma, internetskih stranica, Facebook grupa u kojima oni mogu sudjelovati i uređivati a i tako će biti u tjeku zbivanja i događanja u knjižnici te će ih zanimljiva internetska stranica dovesti i do knjižničnih aktivnosti, programa za mlade, te na kraju do najvažnijeg, do knjige.

⁵⁴Smjernice za knjižnične usluge za mladež : prerađeno izdanje Smjernica koje je 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež / priređivači Pat Muller i Ivan Chew ; Web 2.0 i knjižnične usluge za mladež : uvod za knjižničare / priredio IvanChew. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009. Str.17.-18.

6.2. Primjeri aktivnosti za poticanje čitanja kod mladeži

U ovom poglavlju će se ukratko opisati izvori koji se bave promocijom čitanja i pismenosti utemeljenoj na istraživanjima, u knjižnicama:

1. *Read.gov portal*
2. *Nacionalni ambasador književnosti za mlade*
3. *Kampanja Čitajmo na glas!*

Centar za knjigu pri Kongresnoj knjižnici posebnu pažnju posvećuje djeci predškolske dobi i učenicima osnovne i srednje škole. Njihovi programi za mlade potiču čitateljske aktivnosti koje podjednako uključuju djecu i njihove obitelji:

1. *Read.gov portal*⁵⁵ - multimedijalni je portal koji omogućuje pristup izvorima Kongresne knjižnice koji potiču čitanje knjiga i potiče korisnike na korištenje dostupnih informacija o autorima i ilustratorima.

Jedan od najzanimljivijih izvora na ovoj mrežnoj stranici je i priča "*The Exquisite Corpse Adventure*" koju su napisali i ilustrirali ponajbolji američki autori i ilustratori za mlade.⁵⁶

Jedna osoba započinje priču koju i predaje drugoj koja nastavlja i tako dalje i dalje do sljedeće osobe. Priča se širi dok ne dođe do završetka. Takav slijed priče može potaknuti mladog čitatelja da eksperimentira s pripovijedanje i sam dođe do radnje i završetka kakvu bi on želio. Igra je kreativna, uzbudljiva, društvena. Na njihovoj web stranici možemo pročitati ili poslušati knjigu. Knjigu je pisalo 18 autora i 4 ilustratora, ima 27 epizoda.

⁵⁵ Read.gov portal. <http://www.read.gov> (2015-20-12)

⁵⁶ Primjena istraživanja u promicanju pismenosti i čitanja u knjižnicama [Elektronička građa] : smjernice za knjižničare / priredile Lesley Farmer i Ivanka Stričević ; [s engleskog prevela Ivana Faletar]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2012

<http://haw.nsk.hr/publikacija/4931/primjena-istrazivanja-u-promicanju-pismenosti-i-citanja-u-knjiznicama>

2. Nacionalni ambasador književnosti za mlade (*National Ambassador for Young People's Literature*)⁵⁷

Ovim se projektom želi podići svijest o važnosti književnosti za mlade u odnosu na cjeloživotnu pismenost, obrazovanje te razvoj i poboljšanje života mladih ljudi. Tijekom dvogodišnjeg mandata, nacionalni ambasador putuje zemljom i promiče čitanje među mladima. Projekt provodi Savjet za dječju knjigu.⁵⁸

3. Kampanja *Čitajmo na glas!* (*Read it Loud! Campaign*)

Iako su možda premlada za samostalno čitanje, djeca mogu shvatiti moć knjiga. Cilj je ove kampanje, koja se provodi u suradnji s istoimenom zakladom i drugim organizacijama, postići da 5 milijuna odraslih svakodnevno čita svojoj djeci. <http://www.readitloud.org>⁵⁹

I kod nas u Hrvatskoj je osnovana prva nacionalna kampanja "Čitaj mi!"⁶⁰ koja promiče čitanje naglas djeci od rođenja. Kampanja je pokrenuta 2013. godine povodom Europske godine čitanja naglas. Kao što sam već napisala cilj kampanje je poticati roditelje da čitaju naglas djetetu od rođenja kako bi čitanje postalo dijelom svakodnevnog ugodnog druženja roditelja i djece, te kako bi se stvorila posebna emocionalna veza između djeteta i odrasle osobe koja mu čita. Isto tako važan cilj kampanje je i poticati roditelje da dolaze s djecom u knjižnicu.

⁵⁷ Nacionalni ambasador književnosti za mlade (National Ambassador for Young People's Literature) <http://www.read.gov/cfb/ambassador/> (2015-20-12)

⁵⁸ Primjena istraživanja u promicanju pismenosti i čitanja u knjižnicama [Elektronička građa] : smjernice za knjižničare / priredile Lesley Farmer i Ivanka Stričević ; [s engleskog prevela Ivana Faletar]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2012.

<http://haw.nsk.hr/publikacija/4931/primjena-istrazivanja-u-promicanju-pismenosti-i-citanja-u-knjiznicama>

⁵⁹ Primjena istraživanja u promicanju pismenosti i čitanja u knjižnicama [Elektronička građa] : smjernice za knjižničare / priredile Lesley Farmer i Ivanka Stričević ; [s engleskog prevela Ivana Faletar]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2012

<http://haw.nsk.hr/publikacija/4931/primjena-istrazivanja-u-promicanju-pismenosti-i-citanja-u-knjiznicama>

⁶⁰ Prva nacionalna kampanja „Čitaj mi! <http://www.citajmi.info/naslovna/>

6.2.1. Online tutoriali

Online tutoriali su poučavanje online u virtualnom okruženju u kojem su učitelji i učenici odvojeni vremenom i prostorom. Pojedinačne web stranice mogu sadržavati bilo koju kombinaciju teksta, slike, audio, video, samostalno ispitnih pitanja i druge interaktivne aktivnosti. Na internetu nalazimo materijale za učenje, koristeći različite pristupe i različita zanimanja i interese korisnika. Izdvojili smo nekoliko tutorijala koji služe korisnicima za što bolje snalaženje, učenje i zabavu pa ćemo i reći malo više o njima.

1. Tutorial PILOT⁶¹ pomaže korisnicima da pronađu ono što im je potrebno iz knjižnice ili s interneta ali s više razumijevanja i dobivanja točnijih i kritički vrednijih podataka. Postavljen je tako što na početku dobijemo tabelu u kojoj vidimo što sve možemo naučiti. Prolazimo kroz teme kao što su provjera izvora, koje vrste izvora informacija možemo koristiti za svoje istraživanje.

Nudi nam pomoć u izabiru teme, kako razumjeti funkciju ključne riječi za pretraživanje te kako koristiti ključne riječi da bi pronašli knjige i e-knjige koje su bitne za tekst, te kako pronaći članak za istraživanje, kako surfati internetom i kako koristiti citate.

Tutorial je jednostavan i može puno pomoći mladima koji žele što bolje iskoristiti informacije na internetu da bi bolje obaviti zadatak koji se od njih traži.

Isto tako na stranici <http://www.ala.org/CFApps/Primo/public/search.cfm> možemo naći tutoriale koji nam pomažu na zabavan i obrazovan način.

2. Tutorial⁶² koji nalazimo na ovoj stranici je za knjižničare i to su kvizovi, skripte i videa. Imamo kratki video tutoriali koji je dizajniran kako bi nam

⁶¹ Tutorial PILOT, <http://pilot.scc.losrios.edu/pilot>, (2015-20-12)

⁶² Izvor http://uwf.edu/library/research_help/tutorials/

pomogao da koristitimo knjižnicu i poboljšamo svoje vještine informacijske pismenosti. Svaki video je popraćen i kvizom pa možemo odmah i provjeriti što smo naučili i zapamtili.

3. Ovaj tutorial⁶³ kroz power point prezentaciju upućuje studenta kako se upisati u knjižnicu i koristiti članstvo, kako pristupiti članacima na internetu, kako radi međuknjižnična posudba, te kako dobiti pomoć od knjižničara. Tutorial je prikazan na jednostavan i informativan način.

4. U Online tutorialu MLA Play⁶⁴ prolazimo kroz 4 razine koji nam pomažu kako bolje napisati i razumjeti oblike koji se koriste u MLA formatu. Kod svakog primjera moramo posložiti po redu ponuđene odgovore i svaki put nam da objašnjenje zašto to ide na to mjesto i kakvo je pravilo. Jednostavan, izravan i dostupan tutorial. Nakon završenog zadatka student može ostaviti svoje ime i email adresu.

6.2.2. Čitateljski klubovi

Jedan oblik poticanja mlade na čitanje koji ćemo izdvojiti je kroz čitateljsku grupu. U zadnjih desetak godina ta potreba za osnivanjem klubova u Hrvatskoj sve više raste. Članovi čitateljskih grupa razgovaraju o knjizi i time omogućuju djeci i mladima pristup čitanju te oni mogu iskazati svoj unutrašnji doživljaj teksta, mogu se slobodno izraziti i podijeliti svoja razmišljanja. Te grupe su jedan oblik druženja i jedan od najefikasnijih načina za razvijanje čitateljskih zajednica koje smanjuju izolaciju, potiču na druženje i razmjenu, osnažuju ljubav prema čitanju te jačaju čitateljske i komunikacijske vještine.

⁶³ Izvor <http://libguides.loras.edu/tutorial>

⁶⁴ Online tutorial MLA Play http://library.reynolds.edu/students/games/website/mla_webpage.html

Knjižne grupe zadovoljavaju potrebu za :

- stjecanjem novih znanja,
- za druženje s mladima sličnih interesa,
- za proširivanje svojih čitateljskih interesa,
- za mogućnost sagledavanja stvari iz različite perspektive
- za komunikacijom,
- odmak od stvarnosti.

Grupa treba težiti demokraciji te se od članova osim vještina međusobne komunikacije očekuje i uvažavanje tuđeg mišljenja. Važno je odmah na početku uspostaviti pravila komunikacije, a Bašić predlaže sljedeća tri zlatna pravila rada čitateljskih klubova:

1. Dok jedna osoba govori, ostali ju slušaju.
2. Govornik ne smije imati replike duže od nekoliko minuta.
3. Razgovor o knjizi smije odlutati u digresije, ali ne predugo.⁶⁵

Da bi potaknuo članove na razgovor voditelj može pripremiti pitanja te izdvojiti određene ulomke koje smatra poticajnim. Pripremljena pitanja se razlikuju od knjige do knjige, no neka od njih je moguće univerzalno primijeniti. Pitanja mogu biti sljedeća:

- Što mislite o naslovu knjige?
- Odražava li naslov temu knjige?
- Koji bi naslov, po vašem mišljenju, bolje odgovarao sadržaju knjige?
- Jeste li zadovoljni s naslovnicom knjige?
- Predstavlja li ona sadržaj na najbolji način?
- Što mislite zašto je autor počeo priču na ovakav način?
- Koji su likovi uvjerljivo prikazani?

⁶⁵Bašić, Ivana. O čitateljskim grupama/metodički priručnik s primjerima dobre prakse. Balans centar za logopediju i biblioterapiju, Zagreb, 2014.

- Podsjećaju li vas likovi na osobe koje poznajete?
- S kojim se likovima možete poistovjetiti?
- Jeste li razmišljali kako bi se neke situacije razriješile da su likovi drukčije postupili?
- Mislite li da u knjizi ima autobiografskih elemenata?
- Jeste li poželjeli čitati još neku knjigu istog autora i zašto?
- S kojim bi se knjigama koje ste čitali ova knjiga mogla usporediti?⁶⁶

Prije ili nakon rasprave voditelj može postaviti pitanje „Kako biste ocijenili knjigu?“, a na kraju rasprave i „Kako biste ocijenili raspravu?“ te na taj način dobiti povratnu informaciju koja može ukazati na elemente koje je u budućim susretima moguće poboljšati, bilo da se radi o vođenju razgovora bilo o odabiru knjige. Verena Tibljaši preporučuje se da voditelj čitateljskog kluba vodi dnevnik u koji se bilježi:

- popis članova kluba i promjene, napuštanja i priključivanja;
- datumi održanih rasprava te autori i naslovi knjiga o kojima se raspravljalo;
- srednja ocjena kojom su članovi ocijenili knjigu nakon rasprave, budući da se preporučuje ocijeniti knjigu i prije i poslije rasprave, jer često rasprava može potaknuti na promjenu mišljenja;
- osvrti na raspravu i kratak prikaz knjige.⁶⁷

Način razgovora u čitateljskim grupama produbljeniji je i kompleksniji od mnogih oblika svakodnevne komunikacije. Opuštenost, lakoća, iskrenost, otvorenost i uvažavanje različitih perspektiva najvažniji su sastojci posebne atmosfere koja razgovor izdiže na razinu umijeća u kojem svi uživaju jer su

⁶⁶Bašić, Ivana. O čitateljskim grupama/metodički priručnik s primjerima dobre prakse. Balans centar za logopediju i biblioterapiju, Zagreb, 2014.

⁶⁷Tibljaš, V. Čitateljski klub : upute za voditelje. // Magazin Gradske knjižnice Rijeka (2014.)

URL:<http://gkr.hr/Magazin/Teme/Citateljski-klub-upute-za-voditelje>

članovi pripremljeni za razgovor i usmjereni jedni na druge. Takva atmosfera djeluje blago i poticajno, smirujuće i opuštajuće, kao jedna posebna vrsta odmora od često zbunjujućih i mnogobrojnih poticaja kojima smo izloženi u suvremenom svijetu.⁶⁸

6.1.3. Kako osigurati dobar prostor i potrebne vještine knjižničara za rad s mladima

Koncepcija posebnih usluga za mlade, najčešće u obliku odjela za mlade, zaseban odjel, posebno opremljen prostor za mlade, u čijem osmišljavanju i uređenju sudjeluju i mladi korisnici, težište na audio-vizualnim i elektroničkim medijima pri stvaranju zbirke, popularna tiskana građa koja uključuje brošure i letke sa životnim temama koje zanimaju mlade i obvezno uključivanje mladih u osmišljavanje i provedbu usluga. Prostor bi trebao biti smješten obično između dječjeg odjela i odjela za odrasle. Tu bi trebale biti smještene i izdvojene posebne zbirke i građa, informatička služba, trebale bi se provoditi aktivnosti za mlade s kompetentnim osobljem koje radi s mladima i koje bi provodilo određene aktivnosti u kontinuitetu. U takvom okruženju mladi se lako identificiraju s prostorom, programima i uslugama jer je sve namijenjeno baš njima. Osoblje koje tu radi je specijalizirano za rad s mladima. Poseban prostor za mlade pomaže im da se osjećaju ugodno i da su dio knjižnice, odnosno njezinih korisnika, a osoblje je posvećeno upravo njima. Postojanje odjela unutar knjižnice pridonosi javnoj vidljivosti i prepoznatljivosti djelatnosti same knjižnice. Kod ovakvog koncepta usluga dobro je što se mladi mogu koristiti svim izvorima u knjižnici od dječjeg do odjela za odrasle, ovisno o potrebama i prednostima. Prednost je i što se takvim smještajem odjela za mlade može pratiti odrastanje korisnika, a to stvara naviku korištenja knjižnicom. Ako ne postoji

⁶⁸ Bašić, Ivana. O čitateljskim grupama/metodički priručnik s primjerima dobre prakse. Balans centar za logopediju i biblioterapiju, Zagreb, 2014. Str.43.

specijalizirano osoblje unutar knjižnice za rad s mladima, potrebno je uspostaviti dobru suradnju informatora s dječjeg i odjela za odrasle zbog kretanja mladih i korištenja svih odjela, no svakako je najbolje da s mladima radi knjižničar koji će se baviti samo njima. Potrebno je ipak još truda, vremena i sredstava da bi kod nas programi za mlade prerasli u odjele za mlade. No, svaka bi knjižnica trebala ovoj problematici posvetiti pažnju i barem postepeno povećavati svoju zbirku građe i usluga za mlade te je, čak i ako je još malena opsegom, odvojiti od dječjeg odjela. To bi svakako bio malen, ali značajan korak naprijed.

Govoreći o konceptima knjižničnih usluga za mlade, istaknuto je kako je odvojen prostor za mladež koristan s obzirom na potrebe mladih osoba, ali to je nametnulo zaključak da on iziskuje i posebno osoblje. Knjižničari imaju vitalnu ulogu u poticanju i provođenju programa za razvoj čitanja i pismenosti. Knjižničari su ti koji knjižnicu čine sponom u povezivanju korisnika s knjigama, računalima i drugim izvorima informacija potrebnim za učenje, obrazovanje, rekreaciju i razonodu. U eri elektroničkih medija u društvu koje se brzo mijenja itekako su potrebne knjižnice koje prate društvene, ekonomske i tehnološke promjene, ali i aktivni knjižničari koji će biti pouzdani partneri u pronalaženju, organiziranju i vrednovanju informacija, bilo u knjizi, bilo u elektroničkim medijima. Stoga je potreba stručne obuke i stalnog usavršavanja knjižničara primarna. Vrlo je važno da knjižničar, uz nužno poznavanje informacijske i komunikacijske tehnologije, želi usvajati nova znanja i pratiti trendove, kako u svijetu knjige, tako i u svijetu glazbe i filma i drugim područjima koja zanimaju mlade. Promjene u knjižnici su, s obzirom na nabavu i korištenje audiovizualne i elektroničke građe, novu tehnologiju i „nove“ korisnike utjecale i na knjižničare i postavile pred njih nove zahtjeve. Spontano i ciljano, s vremenom se profilirao novi knjižničar, tzv. *medija specijalist* ili knjižničar koji voli rad s mladim korisnicima, nije mu odbojan rad s novim tehnologijama, sklon je učenju, prihvaća da je njegov rad različit od rada njegovih kolega u drugim odjelima knjižnice. Takav knjižničar mora biti pismen, ne samo na *tradicionalan* način

(sposobnost čitanja, pisanja, računanja), i *knjižnično*, već i *medijski* (sposobnost „konzumiranja“ i kritičkog razmišljanja o informacijama dobivenih putem elektroničkih medija), *informatički* (sposobnost korištenja informacijskih i komunikacijskih tehnologija), *digitalno* (sposobnost čitanja i razumijevanja hiperteksta i multimedijjskih tekstova i sadržaja, kako na CD-ROM-u, tako i na internetu) i *informacijski* (sposobnost traženja i vrednovanja informacija, lakoća korištenja medija, svijest o pouzdanosti i vjerodostojnosti informacija, te sposobnost njihova prenošenja drugima).⁶⁹ Knjižničar, osim stručnih znanja, treba posjedovati pedagoške kompetencije i poznavati razvojnu psihologiju mladih, imati sposobnost rješavanja problema i suradnje s pojedincima i grupom, ali i sposobnost analiziranja korisničkih potreba, planiranja i procjenjivanja usluga i programa. Uz dobre komunikacijske vještine i entuzijazam koji je svakako potreban u ovako zahtjevnom poslu, osoba bez predrasuda i otvorena za pomoć svakom korisniku zasigurno će ostvariti odnos suradnje i povjerenja s korisnicima. O naporu knjižničara ovisi korisnikov doživljaj knjižnice, kao i kvaliteta usluga i programa koji populariziraju knjižnične zbirke i u krajnjoj liniji potiču na čitanje.

Higgins⁷⁰ navodi sedam područja kompetencija za rad s mladima koje je odredilo Udruženje za knjižnične usluge za djecu (*Association for Library Service to Children, ALSC*):

- poznavanje korisničke grupe
- administrativne i menadžerske vještine
- komunikacijske vještine
- poznavanje građe i principa izgradnje zbirke
- vještine izrade programa
- znanja o zastupanju mladih

⁶⁹Štefančić, S. Knjižnica za mlade na multimedijalan način. // Knjižnica i mediji : zbornik / priredili Ranka Javor, Silko Štefančić. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2006. Str. 28-40.

⁷⁰Higgins I., S. Javne biblioteke i službe za mlade. Beograd : Narodna biblioteka Srbije, 2009.

- znanja o odnosima s javnošću i umrežavanju
- profesionalan odnos i stručni razvoj.

I *Smjernice za knjižnične usluge za mladež*⁷¹ navode kompetencije koje bi knjižnično osoblje koje radi s mladim ljudima trebalo posjedovati:

- razumijevanje jedinstvenih razvojnih potreba mladih ljudi
- poštivanje mladih ljudi kao osoba
- poznavanje mladenačke kulture i interesa
- sposobnost uspostavljanja suradnje s drugim društvenim skupinama koje se bave potrebama mladih
- prilagodljivost u praćenju promjenjivih potreba i interesa mladih
- sposobnost zagovaranja mladih ljudi u knjižnici i široj zajednici
- sposobnost uspostavljanja suradništva s mladim ljudima
- poznavanje svih medija, uključujući knjige i građu u svim formatima
- vještine kreativnog mišljenja.

Da bi knjižničar za mlade ostvario što bolje kompetencije za rad koje sam naprijed navela trebalo bi ulagati u obrazovanje knjižničara za rad s mladima jer moje mišljenje je da one knjižnice koje imaju usluge za mlade, daju rezultate iz kojih je vidljivo da postojanje knjižničara za mlade, pozitivno utječe na raznolikost i količinu usluga i programa za mlade, a to rezultira porastom broja mladih korisnika knjižnice. Trebalo bih osigurati bolji pristup građi za mlade, bogatije i raznovrsnije programe, imati usluge za mlade s posebnim potrebama, aktivnosti za slobodno vrijeme mladih i tijekom vikenda, razlikovati potrebe mladih pri planiranju proračuna, češće prikupljati podatke o uslugama za mlade, i imati poseban prostor za mlade.

⁷¹Smjernice za knjižnične usluge za mladež : prerađeno izdanje Smjernica koje je 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež / priređivači Pat Muller i Ivan Chew ; Web 2.0 i knjižnične usluge za mladež : uvod za knjižničare / priredio Ivan Chew. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.

Rasprava

Na temelju iščitane literature i uvidom u opise različitih projekta za poticanje mladih na čitanje uočava se sljedeće. Čitanje omogućava cjeloživotno učenje, razvija koncentraciju, povećava kreativnost, gradi samopouzdanje i da bi mlade približili čitanju trebali bi čitati djeci od malena. U današnje vrijeme razvijaju se i novi oblici pismenosti, informatička, medijska, informacijska pismenost te stoga internet postaje neizostavan dio svake suvremene nastave na svim razinama obrazovanja i tu knjižničar može pomoći u poticanju na čitanje i u korištenju informacija kod mladih. Današnju mladež nazivamo i google generacija zbog toga što je njima svaka informacija dostupna u trenu, stalno su spojeni na internet imaju velika očekivanja od tehnologije i misle da je sve na internetu ali ipak kako svaka informacija nije točna, treba im pomoć knjižničara da ih nauči što boljem pretraživanju. Imamo dvije osnovne vrste poslova knjižničara, poslove s korisnicima i stvaranje uvjeta za rad s korisnicima. Mladima knjižničar može pomoći u što boljem snalaženju s informacijama i u poticanju na čitanje odabirom tematike koja bi ih trenutno zanimala. Zato se proteklih godina razvijaju se sve više usluga za mlade korisnike. Usluge su usmjerene na promicanje knjiga i čitanja, na razvoj kreativnosti, na korištenje kulturnih sadržaja prikladnih za djecu i mladež, te edukacijom za što bolje korištenje knjižnice.

Iz svega toga uočavamo potrebu za postavljanje smjernica koje bi uključile dublje istraživanje o potrebama i stečenim vještinama mladih u kontekstu čitanja te i dalje. Trebali bi provesti anketiranje mladih korisnika na području lokalne uprave i prema njihovim potrebama surađivati sa stručnjacima različitih profila i uključivati ih u programe i usluge knjižnice ali i komunicirati u radu s drugim ustanovama, udrugama i fakultetima konzultirati stručnjake kao što su drugi knjižničari, pedagozi, sociolozi i psiholozi u izradi programa. Važno je pratiti nakladničke projekte i edukacijske projekte. Treba poticati čitanje i

organizacijom književnih festivala. Za svaki daljnji korak treba osigurati sredstva, prostor i stručnjake pa je potrebna podrška i financiranje i na nacionalnoj razini, a i putem projekta EU. Knjižnica bi trebala uz potporu ministarstva i izraditi jedinstveni portal za e-knjige gdje će korisnici knjižnice imati slobodan pristup, a veliku podršku za projekte mogu dati nakladnici i mediji.

Za budućnost knjižnice je važno da ima knjižničara koji je osposobljen provoditi aktivnosti vezane uz poticanje čitanja, koji je voljan razmjenjivati iskustva i ići u korak s vremenom.

Zaključak

Cilj ovoga rada je bio skrenuti pozornost na posebnu korisničku skupinu – mladež te progovoriti o važnosti poticanja čitanja, o važnosti informacijske pismenosti, o ulozi knjižničara u kreiranju i provedbi različitih aktivnosti koje će potaknuti razvijanje čitateljskih vještina i razvijanje potrebnih drugih vrsta pismenosti kod mladih ljudi. Da bi knjižničar i mladi čovjek što bolje surađivali mora se ulagati u knjižnice, mora se ulagati u knjižničara, mora se osigurati bolji pristup građi te programi i usluge moraju biti bogatiji i raznovrsniji.

Pojam pismenosti uvijek je dio neke kulture i tradicije, on ima svoje povijesne, političke, društvene i ideološke osobitosti. No, današnje informacijsko doba povezalo je narode, kulture, znanja i poslovanje, a informacijski obojena svakodnevnica, bez obzira na zemljopisne različitosti, nametnula je nove društvene prakse, nove medije i nove načine kreiranja značenja, a time i nove interpretacije pismenosti a danas je važno biti i informacijski pismen jer kako kaže Zurkowski da pojedinci moraju biti informacijski pismeni ako žele preživjeti u informacijskom dobu. Uobičajeno izražavanje značenja jezikom usmjerava se prema multimedijalnom izražavanju značenja koje je multiplicirano značenjem i kontekstom slike i teksta. Cilj je bio pokazati da knjižničari kao informacijski stručnjaci pomažu svim korisnicima u bržem dolaženju do vrijednih i provjerenih izvora informacija na internetu, oni su u knjižnici posrednici između korisnika i izvora informacija, odnosno pružaju pomoć u pronalaženju relevantnih odgovora, a najpotrebniji su mladima jer mladenaštvo je prijelazno razdoblje, i to ne samo u psihološkom, fiziološkom ili socijalnom smislu, to je i razdoblje kada mladi prelaze iz dječjeg u odrasli odjel knjižnice. Samo pola od ukupnog broja djece koja su članovi dječjih odjela narodnih knjižnica prelaze u odjel za odrasle i svrha usluga za mladež jest upravo omogućiti prijelaz s usluga za djecu na usluge za odrasle, zatim poticati

cjeloživotnoučenje promicanjem čitanja i samih knjižnica, motivirati korisnike na čitanje tijekom cijeloga života radi informiranja i uživanja u čitanju, promicati vještine informacijske pismenosti, osigurati knjižničnu građu i usluge za mladež u lokalnoj zajednici kako bi se zadovoljile njihove potrebe za obrazovanjem, informiranjem, kulturom i raznodom a razvijanje interesa za knjigu i čitanje među temeljnim je i najvažnijim zadacima knjižnice. Upravo zato se knjižnice suočavaju s izazovom kako privući mlade koji tijekom djetinjstva uopće nisu bili korisnici i kako zadržati mlade koji odrastaju i traže više od onoga što im nudi dječji odjel jer knjiga ima dvije uloge. Poriv da doznamo što će se sljedeće zbiti, želja da okrenemo stranicu, da nastavimo naprijed, to je vrlo stvarni poriv, poriv koji nas prisiljava da naučimo nove riječi, da mislimo nove misli, da se nastavljamo kretati. Čitanjem otkrivamo da čitanje samo po sebi rađa užitak. U ovom radu samo se stoga dotakli i čitateljskih klubova koji daju veliki poticaj u razvijanju ljubavi prema knjizi jer kroz te grupe mladi mogu podijeliti svoje osjećaje, razviti osjećaj pripadnosti, mogu jačati komunikacijske i čitateljske vještine. Zato tu aktivnost trebamo poticati i nastaviti razvijati jer najjednostavniji način da se pobrinemo za odgoj pismene djece jest da ih učimo da čitaju i da im pokažemo da je čitanje ugodna aktivnost. Pojavom informacijske pismenosti znamo da će većina mladih danas opipljivu knjigu zamijeniti e-knjigom te knjižničar mora biti pripremljen i spreman mladima dočarati i znati prikazati i jedan i drugi oblik knjige jer iako je dobro da se rad na pokretanju različitih usluga pojačao posljednjih dvadeset godina, svakako treba istaknuti da je on još daleko od idealnog i da i dalje u većini zemalja ponajviše ovisi o entuzijazmu pojedinih knjižnica i knjižničara.

Sažetak

U ovom radu bit će prikazano što je čitanje, njegove funkcije te kako najbolje iskoristiti tehnologiju u promicanju čitanja. Vidjet ćemo kako treba pružiti mladima sadržaje koji će ih ispravno usmjeriti, duhovno i intelektualno izgraditi i zaokupiti. Kao najvažnije poticatelje ili kreatore promicanju čitanja u radu prikazat ćemo knjižničare koji trebaju biti proaktivniji u promociji svojih uloga u društvenim promjenama, koji trebaju znati pristupiti novim korisničkim skupinama i razumijeti šire i uže društveno okruženje. Na kraju rada navest ćemo aktivnosti i primjere za poticanje čitanja.

Ključne riječi: mladi, čitanje, knjižničar, informacijska pismenost, google generacija.

Literatura

1. ACRL - Association of College and Research Libraries (Američko udruženje visokoškolskih knjižnica) Association of College and Research Libraries. (2000). Information Literacy Competency Standards for Higher Education. Chicago: ACRL. URL: <http://www.ala.org/acrl/ilcomstan.html>.
2. Anić, Vladimir, Veliki rječnik hrvatskog jezika./ Zagreb : Novi Liber, 2004.
3. Bawden, David. Information and digital literacies: a review of concepts. // Journal of Documentation 57, 2(2001), 218-259.
4. Bašić, Ivana. O čitateljskim grupama: metodički priručnik s primjerima dobre prakse: Balans centar za logopediju i biblioterapiju, Zagreb, 2014.
5. Bell, Steven; Shank, John. Blended librarian : the blue print for Redefining the teaching and learning role of academic libraries. // College and research librarians (2004). URL: <http://crln.acrl.org/content/65/7/372.full.pdf>
6. Bibliotekari, web. stranica: <http://mrav.ffzg.hr/zanimanja/book/part2/node0701.htm>
7. Borgman, Christine L. Od Gutenbergova izuma do globalnog informacijskog povezivanja: pristup informaciji u umreženom svijetu: Naklad Benja; Gradska knjižnica Zadar, 2002.
8. Cordes, S. Broad horizons: the role of the multimodal literacy in 21st century library. 2009. URL: <http://conference.ifla.org/past/2009/94-cordes-en.pdf>.
9. Doyle, Christina S. Outcome measures for information literacy. Final report to the National Forum on Information Literacy. Syracuse NY : ERIC Clearinghouse, 1992.
10. Guidelines for library services for young adults. The Hague : IFLA Headquarters, 1996.

11. Grosman, Meta, U obranu čitanja, Čitatelj i književnost u 21. stoljeću, Biblioteka Facta, Zagreb, 2010.
12. Higinis I., S. Javne biblioteke i službe za mlade. Beograd : Narodna biblioteka Srbije, 2009.
13. Horton, Forest Woody. Understanding Information literacy: A Primer. Pariz : Unesco, 2008.
14. Kornelija Kuvač-Levačić. Razvoj i vrste čitanja, tipologija čitatelja s obzirom na čitanje »neknjiževnih« tekstova// IV. simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika Zbornik radova/Zagreb, 2013. URL: <http://www.azoo.hr/images/izdanja/citanje/03.html>
15. László, Marija, Lazić Lasić, Jadranka. Učenje kao obrada informacija (informacijsko učenje). // XXIV. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske: Smjernice za rad školskog knjižničara/, Agencija za Odgoj i obrazovanje Zagreb,2012. URL: http://www.azoo.hr/images/razno/24_proljetna_skola_knjiznicara_.pdf
16. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <http://www.lzmk.hr/hr/>
17. Maleš, Dubravka. Između djetinjstva i zrelosti, Đakovo : Temposhop ; Đakovo : Obiteljski centar, 1995.
18. Manguel, Alberto. Povijest čitanja, Prometej, Zagreb, 2001.
19. Mikić, K. Odgoj za medije. // Knjižnica i mediji : zbornik / priredili Ranka Javor, Silko Štefančić. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2006.
20. Mikuletić, Natalija. Biblioterapija u školskoj knjižnici ili razgovor o knjizi// Šolski center Srečka Kosovela Sežana, 2010. URL:[www.hkdrustvo.hr/datoteke/890/vbh/God.53\(2010\),br.2](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/890/vbh/God.53(2010),br.2)
21. Peti-Stantić, Anita – Stantić, Mirta, Užitak čitanja, intelektualna razbibriga i/ili intelektualna potreba, *Čitanje – obaveza ili užitak*, Zagreb, 2009.
22. Primjena istraživanja u promicanju pismenosti i čitanja u knjižnicama [Elektronička građa] : smjernice za knjižničare / priredile Lesley Farmer i

Ivanka Stričević ; [s engleskog prevela Ivana Faletar]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2012.

<http://haw.nsk.hr/publikacija/4931/primjena-istrazivanja-u-promicanju-pismenosti-i-citanja-u-knjiznicama>

23. Rapp, M. Adolescent development : an emotional roller coaster. // Young adults and public libraries : a handbook of materials and services / Mary Anne Nichols and C. Allen Nichols. Westport : Connecticut ; London : Greenwood Press, 1998.
24. Sabolović-Krajina, D. Neki aspekti čitalačke kulture mladih. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 32(1989).
25. Smjernice za knjižnične usluge za mladež : prerađeno izdanje Smjernica koje je 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež / priređivači Pat Muller i Ivan Chew ; Web 2.0 i knjižnične usluge za mladež : uvod za knjižničare / priredio Ivan Chew. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.
26. Stipčević, Aleksandar, Povijest knjige, Nakladni zavod Hrvatske, Zagreb, 1985.
27. Stričević, I. Jelušić, S. Knjižnične usluge za mlade : modeli i koncepti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 53, 1(2010).
28. Stričević, Ivanka, Čitanje u kontekstu školskih i narodnih knjižnica: uloga knjižnica u poticanju funkcionalnog čitanja i čitanja iz užitka, *Čitanje – obaveza ili užitak*, Zagreb, 2009.
29. Štefančić, S. Knjižnica za mlade na multimedijalan način. // Knjižnica i mediji : zbornik / priredili Ranka Javor, Silko Štefančić. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2006.
30. Špiranec, Sonja; Banek Zorica, Mihaela. Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta. Zavod za informacijske znanosti : Zagreb, 2008.

31. Tadić, Nina. Književnost na novim medijima. Čitanje za školu i život //IV. simpozij učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika/ Zbornik radova/ Zagreb, 2013. URL: <http://www.azoo.hr/images/izdanja/citanje/13.html>
32. Tibljaš, V. Čitateljski klub : upute za voditelje. // Magazin Gradske knjižnice Rijeka (2014.) URL: <http://gkr.hr/Magazin/Teme/Citateljski-klub-upute-za-voditelje>.
33. Tomin, V. Poučavanje radosti čitanja (tko jest, a tko nije čitatelj). // 14. proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : zbornik radova. Rijeka : Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske, 2003.
34. Upute za poslovanje narodnih knjižnica / uredila Aleksandra Malnar. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1996.
35. Williams, Peter; Rowlands, Ian. Information Behaviour of the Researcher of the Future; Work Package II: The Literature on Young People and Their Information Behaviour. London : CIBER, 2007. UCL. URL: www.ucl.ac.uk/slais/research/ciber/downloads/GG%20Work%20Package%20II.pdf (2014-07-10)
36. Walter, V. A.; Meyers, E. Teens and libraries : getting it right. Chicago : American Library Association, 2003.
37. Wald, Patricia. Diversity matters 3 : the quality leaders project – youth programme. // Library Management 24, 6/7(2003), Dostupno na: <http://www.emeraldinsight.com/0143-5124.htm>
38. Zurkowski, Paul G. The Information Service Environment: Relationships and Priorities. National Commission on Libraries and Information Science, 1974.
39. Nacionalni ambasador književnosti za mlade (National Ambassador for Young People`s Literature) <http://www.read.gov/cfb/ambassador/>
40. Read. gov portal. <http://www.read.gov>
41. Tutorial PILOT <http://pilot.scc.losrios.edu/pilot>
42. Izvor http://uwf.edu/library/research_help/tutorials/

43. Izvor <http://libguides.loras.edu/tutorial>
44. Prva nacionalna kampanja „Čitaj mi! <http://www.citajmi.info/naslovna/>
45. Online tutorial MLA Play
http://library.reynolds.edu/students/games/website/mla_webpage.html